
TSEBISO YA PUSO

LEFAPHA LA DITABA TSA TIKOLOHO LE BOHAHLAODI

No. R....

.....2008

MOLAO WA NAHA TAOLONG YA TIKOLOHO: MOLAO WA MEFUTA E FAPANENG YA DIPHOFOLO LE DIMELA WA 2004: MELAO YA DIPHUPUTSO TSA DIPHOFOLO LE DIMELA, HO DI FIHLELLA LE KAROLELANO YA MELEMO

Letona la Ditaba tsa Tikoloho le Bohahlaodi le hlahisitse Melawana Shejuleng, tlasa karolo 97(1) (d), (e), (f), (g) le (h) ya Taolo ya Tikoloho Naheng: Molao wa Diphoofolo le Dimela wa 2004 (Molao wa No. 10 wa 2004).

TLHALOSO LE SEPHEO SA MELAWANA

1. Ditlhaloso
2. Sepheo sa Melawana
3. Tshebediso ya Melawana

KGAOLO YA 1

MAEMO AO MOSEBETSI WA DIPHUPUTSO TSA DIPHOFOLO LE DIMELA DI TLA ETSWA TLASA ONA

4. Diphuputso tse amanang le diphoofolo le dimela

5. Diphuputso tse ding empa tse sa amaneng le tsa diphoofolo le dimela

KGAOLO YA 2

TAOLO YA DIPHEMITI BAKENG SA DIPHUPUTSO TSA DIPHOOFOLO LE DIMELA LE HO ROMELLA KANTLE MEHLODI YA TLHAHO YA BOTALA

Karolo ya 1: Bahlanka ba dumeletsweng ke molao ho ntsha diphemiti

6. Mesebetsi ya bahlanka ba dumeletsweng ke molao ho ntsha ka diphemiti
7. Matla le mesebetsi ya bahlanka ba dumeletsweng ke molao ho ntsha diphemiti
8. Maemo a tshebetso ao bahlanka ba dumeletsweng ke molao ho ntsha diphemiti ba lokelang ho a latela

Karolo ya 2: Kopo ya diphemiti

9. Ba etsang dikopo
10. Tsamaiso ya dikopo

Karolo ya 3: Ho ntshuwa ha diphemiti le dikahare tsa diphemiti

11. Diphemiti tsa ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela
12. Thomellontle e hokahantsweng hammoho le diphemiti tsa ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela
13. Diphemiti tsa thomellontle bakeng sa diphuputso tsa diphoofolo le dimela

Karolo ya 4: Boipiletso

14. Diqeto tse mabapi le boipiletso
15. Tsamaiso ya boipiletso

KGAOLO YA 3

DITUMELLANO TSA HO SUTHISA DISEBEDISWA, DITUMELLANO TSA KAROLELANO YA MELEMO HAMMOHO LE TAOLO YA LETLOLE LA TERASETE YA DIPHUPUTSO TSA DIPHOOFOLO LE DIMELA

Karolo ya 1: Ditumellano

16. Ditumellano tsa ho suthisa disebediswa
17. Ditumellano tsa karolelano ya melemo
18. Mosebetsi ya ba tshwereng diphemiti

Karolo ya 2: Taolo ya Letlole la Terasete ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela

19. Taolo ya Letlole la Terasete ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela

KGAOLO YA 4

KA KAKARETSO

20. Ditlolo tsa molao
21. Dikotlo
22. Dipehelo tsa diphetoho
23. Thaetlele e kgutshwane le ho qala ho kenya molao tshebetsong

TLHALOSO LE SEPHEO SA MELAWANA

Ditlhaloso

1. Melawaneng ena, lentswe kapa polelwana le jere moelelo oo le o fuweng Molaong ona, ntle le ha ho hlakisitswe ka tsela e nngwe –.

“Molao” ho bolelwa Molao wa Naha Taolong ya Tikoloho: Molao wa Diphoofole le Dimela wa 2004 (Molao wa No. 10 wa 2004).

“mofuta ofe kapa ofe wa diphuputso” ho bolelwa diphuputso tse amanang le diphoofole le dimela hape ho -

- (a) kenyeletswa pokello ka tatellano, dithuto kapa dipatlisiso ka disebediswa tsa tlhaho tsa botala tse etswang tlasa taolo ya sethatho ya institjhute ya diphuputso kapa mokgatlo sepheo e le ho fehla tsebo ya saense; empa
- (b) ho sa kenyeletswa dihlahlobo le ho phenyekolla diketsahalo ka nako eo di hlahileng;

“ya etsang kopo” ho bolelwa motho ya rometseng kopo ya ho fumana phemiti;

“tumellano ya ho arolelana melemo” ho bolelwa tumellano ka mokgwa wa Tlatsetso ya 8, e phethetsweng mahareng a ya entseng kopo ya phemiti le ya nang le kabelo, e fanang ka dipehelo tsa karolelano le ya nang le kabelo melemong efe kapa efe ya nako e tlang e ka hlahellang diphuputsong tsa diphoofole le dimela moo ya entseng kopo a amehang teng;

“phemiti ya diphuputso tsa diphoofole le dimela” ho bolelwa phemiti e ntshitsweng ho latela karolo ya 88 ya Molao sepheo e le ho qala bohatong ba ho ribolla le/kapa bohatong ba kgwebisano tsa diporojeke tsa diphuputso tsa diphoofole le dimela;

“Letlole la Terasete ya Diphuputso tsa diphoofole le dimela” ho bolelwa Letlole le thehilweng ho latela karolo ya 85(1) ya Molao;

“dithekisetsano/kgwebisano” ho kenyeletswa diketsahalo tse latelang tse amanang le mehlodi ya tlhaho ya botala -

- (a) ho faelwa ha kopo efe kapa efe e phethetsweng ya leruo la bohlale, ho sa natse hore ke la Aforikaborwa kapa sebaka sefe kapa sefe;
- (b) ho fumana kapa ho suthiswa ha ditokelo dife kapa dife tsa leruo la bohlale kapa ditokelo tse ding;
- (c) ho qala ka diteko tsa ditlilini tsa sethatho hammoho le ntshetsopele ya sehlahiswa, ho kenyeletswa taolo diphuputsong tsa mebaraka le ho batla pele kamohelo ya mebaraka bakeng sa thekiso ya sehlahiswa se tla ba teng; kapa
- (d) katiso ya mehlodi ya tlhaho ya botala ka temo, ho jala ka bongata, ho bopa dihlahiswa tse tshwanang kapa mekgwa e meng ho ntshetsapele le ho hlahisa dihlahiswa tse jwaloka dithethefatsi, dienzaeme tsa diindaseteri, metswako ya dijo, dinkgisamonate, dikhosemetiki, disebediswa tse tswakang mero ya dijo, metswako ya mebala le mekedikedi;

“bohato ba kgwebisano ba porojeke ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela” ho bolelwa diphuputso dife kapa dife tsa ntshetsopele kapa tshebediso ya mehlodi ya tlhaho ya botala moo tlhaho le sebopeho sefe kapa sefe sa mannete kapa sa kgonahalo ya kgwebisano se ka bang teng kapa tshebediso ya indaseteri e amanang le porojeke moo ho thehilweng ka ho phethahala tsamaiso ya ho qala kgwebisano;

“ditsebiso tsa lekunutu” ho bolelwa ditsebiso tseo ebang di hlahlela, di ka bang le kotsi kgwebisanong kapa dikgahlehong tsa ditjhelete lehlakoreng la tumellano ya karolelano ya melemo, hape ho –

- (a) kenyeletswa –
 - (i) ditsebiso mabapi le diphuputso tse tswelang pele kapa tse tla tswela pele ho kenyeletswa dintlha ka botlalo tsa mefuta ya

diphoofolo le dimela tse tla bokeletswa le dibaka moo mefuta eo e boletsweng e tla bokeletswang ho tsona;

- (ii) kgwebisano ya ditjhelete, ditsebiso tsa saense kapa tsa setekgeniki tse kenyeletsang makunutu a kgwebo;
- (iii) tsebo ya botala haebe ho phahlollwa ha tsebo eo ho tla hlahisa kotsi e itseng setjhabeng se amehang sa botala; empa

(a) ho sa kenyeletswe ditsebiso –

- (i) tse seng di ntse di phahlollotswe ka mokgwa wa diphatlalatso dijenaleng tsa saense;
- (ii) haebe mahlakore a dumetse hore ho ka phahlollwa;

“bohato ba ho ribolla porojekeng ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela”

ho bolelwa phuputso efe kapa efe ka kapa hodima ntshetsopele kapa tshebediso ya mehlodi ya tlhaho ya botala moo tlhaho ya kgwebisano efe kapa efe ya nnete kapa tshebediso ya indaseteri e amanang le porojeke e sa hlakang hantle kapa e sa tsebisahaleng ho qala tsamaiso ya kgwebisano;

“phemiti ya thomellontle bakeng diphuputso tsa diphoofolo le dimela”

ho bolelwa phemiti e ntshitsweng ho latela karolo ya 88 ya Molao mabapi le thomellontle ya mehlodi efe kapa efe ya tlhaho ya botala ho tswa Riphaboliking bakeng sa diphuputso tsa diphoofolo le dimela;

“setjhaba sa botala”

ho bolelwa setjhaba sefe kapa sefe sa batho ba phelang sebakeng seo kapa ba nang le ditokelo kapa dikgahleho sebakeng se kgethehileng mona Riphaboliking ya Aforikaborwa malebana le sebopeliso sa boetapele hammoho le–

- (a) ditshebediso tsa setho tsa mehlodi ya tlhaho ya botala tseo kopo ya phemiti e amanang le tsona, le moo di tla bang le kabelo ho kapa ho bopa karolo ya diphuputso tse tlang tsa diphoofolo le dimela sebakeng seo; kapa

(b) eo tsebo ya kapa tshibollo mabapi le mehlodi ya tlhaho ya botala eo kopo ya phemiti e amanang le yona di tla sebediswa bakeng sa diphuputso tse tlang tsa diphoofolo le dimela;

“tshebediso ya tsebo ya botala” ho kenyeletswa tsebo kapa tshibollo mabapi le tshebediso ya mehlodi ya tlhaho ya botala, haebe tsebo eo, tshibollo kapa tshebediso eo e qadile kapa e bile le kabelo ho kapa ho bopa karolo ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela kapa porojekeng ya diphuputso eo kopo ya phemiti e amanang le yona;

“thomellontle e hokantsweng le phemiti ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela” ho bolelwa phemiti e ntshitsweng ho latela karolo ya 88 ya Molao ho romella kantle mehlodi ya tlhaho ya botala sepheo e le ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela;

“tumellano ya ho suthisa disebediswa” ho bolelwa tumellano ka mokgwa wa Tlatsetso ya 7 mahareng a ya entseng kopo bakeng sa phemiti le motho, ho kenyeleditswe mokgatlo ofe kapa ofe wa puso kapa setjhaba, ho fana ka tumello ho fumana mehlodi ya tlhaho ya botala e amanang le kopo;

“NEMA” ho bolelwa Molao wa Naha Taolong ya Tikoloho wa 1998 (Molao wa No. 107 wa 1998) (National Environmental Management Act, 1998 (Act No. 107 of 1998))

“phemiti” ho bolelwa phemiti e ntshitsweng ho latela Kgaolo ya 7, eo e leng phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela; phemiti ya kgokahanyo ya thomellontle le diphuputso tsa diphoofolo le dimela;

“tshebediso ya tsebo ya setho” ho hlalosewa tshebediso ya meetlo kapa tsebo ya mehlodi ya tlhaho ya botala ke setjhaba sa botala, ho latela melawana e ngotsweng le e sa ngolwang, tshebediso, meetlo kapa ditshebediso tse latelwang ka setho tse amohetsweng le ho hlomphuwa ke bona hape ho kenyeletswa ditshibollo mabapi le mehlodi ya tlhaho ya botala e tshwanetseng setjhaba seo.

Sepheo sa Melawana

2. Sepheo sa melawana ena ke ho -
 - (a) ntshetsapele taolo ya diphemiti e hlakisitsweng Kgaolong ya 7 ya Molao ka ha ho fihla ha kana tsamaiso ena e sebetsana le diphuputso tsa diphoofolo le dimela tse amanang le mehlodi ya tlhaho ya botala kapa thomellontle ya mehlodi ya tlhaho ya botala ho tswa Riphaboliking sepheo e le ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela kapa ho ntshetsapele mofuta ofe kapa ofe wa diphuputso hape le ho;
 - (b) hlakisa dikahare tsa, dipehelo le mekgwa ya tshebetso bakeng sa ho arolelana melemo hammoho le ditumellano tsa ho suthisa disebediswa.

3. Tshebediso ya Melawana

- (1) Melawana ena e busa –
 - (a) bohato ba tshibollo le/kapa bohato ba kgwebisano porojekeng ya diphuputso tsa bophelo ba diphoofolo le dimela;
 - (b) thomellontle ya mehlodi ya tlhaho ya botala ho tswa Riphaboliking sepheo e le ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela; le
 - (c) thomellontle ya mehlodi ya tlhaho ya botala ho tswa Riphaboliking bakeng sa ho etsa mofuta ofe kapa ofe wa diphuputso.

KGAOLO YA 1

MAEMO AO DIPHUPUTSO TSA DIPHOFOLO LE DIMELA DI KA ETSWANG TLASA ONA

Diphuputso tsa diphoofolo le dimela

4. (1) Bohato ba tshibollo le/kapa bohato ba kgwebisano porojekeng ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela bo ka ntshetswa pele fela ha Letona le ntshitse phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela.

(2) Haebe motho ya entseng kopo ya phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela a lakatsa ho romella kantle mehlodi ya tlhaho ya botala tse amanang le motho ya entseng kopo, motho eo ya entseng kopo o tlamehile ho etsa kopo Letoneng bakeng sa thomellontle e hokahantsweng hammoho le phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela.

(3) Letona le ka nna la ntsha phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela fela kapa phemiti ya thomellontle e hokahantsweng hammoho le phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela kamora ho tsamaisana le dipehelo tsa Melawana ya 8(1) le 9(1).

Diphuputso tse ding ntle le diphuputso tsa diphoofolo le dimela

5. (1) Mehlodi ya tlhaho ya botala e ka nna ya romelwa kantle fela sepheo e le ho etsa diphuputso tse ding ntle le diphuputso tsa diphoofolo le dimela ka phemiti ya thomellontle e ntshitsweng ke bookamedi bo ntshang diphemiti bo hlakisitsweng Molawaneng wa 6.

(2) Phemiti ya thomellontle bakeng sa diphuputso tse ding ntle le diphuputso tsa diphoofolo le dimela e ka nna ya ntshuwa jwaloka karolo ya phemiti e hokahantsweng ha fela bookamedi bo ntshang diphemiti bo tsamaisana le karolo ya 92 ya Molao.

(3) Pele ho ka ntshuwa phemiti ya thomellontle bakeng sa diphuputso tse ding ntle le diphuputso tsa diphoofolo le dimela, bookamedi bo ntshang diphemiti bo tlamehile ho tsamaisana le Melawana ya 9(1) le 13(1).

KGAOLO YA 2

TAOLO YA DIPHEMITI BAKENG SA DIPHUPUTSO TSA DIPHOFOLO LE DIMELA HAMMOHO LE HO THOMELLONTLE YA MEHLODI YA TLHAHO YA BOTALA

Karolo ya 1: Bookamedi bo ntshang diphemiti

Lebitso le Thaetlele ya bookamedi bo ntshang diphemiti

6. (1) Letona ke mookamedi ya ntshang –

- (a) diphemiti bakeng sa ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela; le
- (b) diphemiti tsa thomellontle tse hokahantsweng le diphemiti tsa ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela haebe mehlodi ya tlhaho ya botala e romelwa kante sepheo e le ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela.

(2) Mohlanka wa Phethahatso (MEC) o hlwauwe jwaloka mookamedi ya ntshang diphemiti tsa thomellontle haebe mehlodi ya tlhaho ya botala e romelwa kante sepheo e le ho etsa diphuputso tse ding ntle le diphuputso tsa diphoofolo le dimela hape haebe mehlodi ya tlhaho ya botala e romelwang kante e lokelwa ho bokeletswa kapa ho betlelwa porofenseng eo.

(3) Ho fetisetsa matla le mesebetsi ho motho e mong ke mookamedi ya ntshang diphemiti ho ka etswa fela ho latela dikarolo tsa 42 le 42A tsa NEMA.

Matla le mesebetsi ya baokamedi ba ntshang diphemiti

7. (1) Mookamedi ya ntshang diphemiti o tlamehile ho sebetsana le dikopo tsohle ka nako e utlwahalang.

(2) Pele mookamedi a ntsha phemiti ho latela Melawana ena, o tlamehile ho ikgotsofatsa hore –

- (a) sefutho sa ketsahalo eo e tshwanetseng ka mehlodi ya tlhaho ya botala e tla behwa tlasa taolo mme ho ke ke ha eba le bohlaswa kapa ho tla fokotswa dikotsi hape ho be le kalafo; hape
- (b) le hore ketsahalo eo e nepahetse mme e ke ke ya fokotsa/fedisa mohlodi oo wa tlhaho ya botala ho feta bohato boo serithi sa yona bo hlokofaditsweng ka teng.

(5) Ha mookamedi ya ntshang diphemiti a fumana kopo ya phemiti –

- (a) o tlamehile ho lekola le ho sebetsana le kopo eo;
- (b) a ka nna a kopa motho ya entseng kopo kapa mang kapa mang ya nang le kabelo ho fana ka ditsebiso tsa tlatsetso;
- (c) a ka nna a kopa motho ya entseng kopo ho etsa dihlahlobo tsa dikotsi ho latela karolo ya 89 ya Molao kapa ho latela melawana efe kapa efe e fetisitsweng ho latela Molao ona.

(3) Kamora ho fihlela qeto ka kopo ya phemiti, mookamedi ya ntshang phemiti o tlamehile ho –

- (a) tsebisa motho ya entseng kopo ka qeto e fihletsweng ka ho mo ngolla nakong ya matsatsi a 15 a mosebetsi kamora ho etswa qeto;
- (b) haebe kopo eo e dumetswe, ho ntshuwe phemiti, ho etswe ditlatsetso phemiting kapa ho ntjhafatswe phemiti, ho tla tswa fela hore lebaka ke lefe, nakong ya matsatsi a 15 a mosebetsi kamorao ho etswa qeto;
- (c) haebe kopo ha e ya dumellwa -
 - (i) a tsebise motho ya entseng kopo ka qeto e fihletsweng ka ho mo ngolla nakong ya matsatsi a 15 a mosebetsi kamorao ho etswa qeto;
 - (ii) a fane ka mabaka a ho se dumelle kopo eo; hape
 - (iii) a tsebise motho ya entseng kopo ka tokelo ya hae ya ho ipiletsa kgahlano le qeto ho latela karolo ya 94 ya Molao le Molawana wa 16.

(4) Mookamedi ya ntshang diphemiti o tlamehile ho beha bohle ba tshwereng diphemiti leihlo ho etsa bonnete ba hore ba tsamaisana le maemo a diphemiti.

Maemo ao baokamedi ba ka ntshang dipheleti ka ona

8. (1) Letona le ka nna la ntsha fela pheleti ya ho etsa dipheputso tsa diphoofolo le dimela kapa pheleti e hokahantsweng ya thomellontle le ya dipheputso tsa diphoofolo le dimela, haebe Letona le kgotsofetse hore –

- (a) ba nang le kabelo ba tshwanetseng ba se ba hlwailwe ho latela metheo e hlakisitsweng karolong ya 82 ya Molao;
- (b) ho se ho ile ha phahlollwa ditsebiso tse tshwanetseng ho bohle ba nang le kabelo ba seng ba hlwailwe;
- (c) motho ya entseng kopo a se a fumane tumello pele ya motho ofe kapa ofe, ho kenyeletswa mokgatlo ofe kapa ofe wa mmuso kapa wa setjhaba o fananang ka tumello ya ho fihlella mehlodi ya tlhaho ya botala tse amanang le motho ya entseng kopo hammoho le ditumellano tsa ho suthisa disebediswa le ditumellano tse arolelanang melemo tseo ho dumellanweng ka tsona le bao ba nang le kabelo;
- (d) motho ya entseng kopo o fumane pele tumello ya ditjhabana tsa botala tse amehang le ditumellano tsa karolelano ya melemo mme ho dumellanwe le ditjhabana tseo.

(2) Letona le ka nna la kopa motho ya entseng kopo ya pheleti ya ho etsa dipheputso tsa diphoofolo le dimela kapa pheleti e hokahantsweng ya thomellontle, hore le ikgotsofatse hore diphehelo tsa Molao le Melawana di latetswe, ho -

- (a) bontsha hore ho nkuwe mehato efe ho hlwaya ba phehisang;
- (b) ho nkuwe mehato e meng ho hlwaya ba phehisang;
- (c) ho fana ka bopaki hore ditsebiso tse tshwanetseng tse amanang le dipheputso tsa diphoofolo le dimela di hlakisitswe le ho phahlollelwa ba phehisang le ba hlwauweng;
- (d) ho fana ka bopaki pele ba hore ho fumanwe tumello ya ba phehisang.

Karolo ya 2: Kopo ya diphemiti

Motho ya etsang kopo

9. (1) Phemiti e ka ntshuwa fela ho latela Molao –
- (a) mothong ya ingodisitseng semolao ho latela molao wa Aforikaborwa;
 - (b) mothong eo ka tlhaho e leng moahi wa Aforikaborwa kapa wa dinako tsohle;
 - (c) mothong ya sa ngodiswang semolao ho latela molao wa Aforikaborwa kapa motho eo e seng Moaforikaborwa ka tlhaho kapa moahi wa dinako tsohle wa Aforikaborwa, haebe motho eo ya ngodisitsweng semolao kapa eo e leng molata wa naha e nngwe a etsa kopo ya kopanelo le motho ya ngodisitsweng semolao kapa eo ka tlhaho e leng Moaforikaborwa ya boletsweng seratswaneng sa (a) kapa (b) ka hodimo.
- (2) Motho ya entseng kopo ya phemiti o tlamehile ho -
- (a) hlakisa/phahlolla mabaka bakeng sa ho etsa kopo ya ho sebedisa mehlodi ya tlhaho ya botala e amanang le kopo eo –
 - (i) kopo efe kapa efe ya phemiti ho latela Molao kapa ho latela melawana efe kapa efe e rometsweng bookameding bofe kapa bofe, e ka ba nako e fetileng kapa ka nako e le nngwe le kopo ya jwale; hape le
 - (ii) hore na kopo eo e ile ya hanelwa kapa ya dumellwa kapa e ntse e emetse ho sekasekwa;
 - (b) haebe diphuputso tsa diphoofolo le dimela di ne di etelwa pele ke diphuputso tse ding tseo e seng tsa diphoofolo le dimela empa tse amanang le mehlodi ya tlhaho ya botala, ho hlakiswe/phahlollwe mofuta wa phuputso le diketsahalo tse etsahetseng tse bakileng hore ho etswe kopo ya phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela.

Dipehelo tsa ho etsa kopo

10. (1) Kopo ya phemiti ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela e tlamehile ho romelwa Letoneng mme e tlamehile –

- (a) e be ka mokgwa wa Karolo ya 1 ya Tlatsetso ya 2 ya Melawana ena;
- (b) e jare ditsebiso tse lekaneng ho dumella Letona ho etsa dihlahlobo tse tshwanetseng.

(2) Kopo ya phemiti e hokantsweng ya thomellontle hammoho le ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela e tlamehile ho romelwa Letoneng mme e tlamehile -

- (a) e be ka mokgwa wa Karolo ya 1 le 2 ya Tlatsetso ya 2 ya Melawana ena;
- (b) e jare ditsebiso tse lekaneng ho dumella Letona ho etsa dihlahlobo tse tshwanetseng.

(3) Haebe ditumellano tsa ho suthisa disebediswa kapa tsa ho arolelana melemo di hlokwa ke Molao, motho ya entseng kopo ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela kapa phemiti e hokahantsweng ya thomellontle o tlamehile ho hokela kopo ya phemiti e jwalo -

- (a) ditumellano tse saennweng tsa ho suthisa disebediswa kapa ditumellano tsa karolelano ya melemo haebe ditumellano tse jwalo di se di phethetswe; kapa
- (b) haebe ho ne ho sa kgonahale ho phethela ditumellano tse jwalo, ho etswe kopo hore Letona le kene dipakeng sepheo e le ho thusa ditherisanong tsa ditumellano tse jwalo ho latela karolo 82(4)(b) ya Molao.

(4) Kopo ya phemiti ya thomellontle sepheong sa ho etsa diphuputso tse ding e seng tsa diphoofolo le dimela e tlamehile ho romelwa ho Mohlanka wa Phethahatso Porofenseng ya boletsweng molawaneng wa 6(2) mme e tlamehile -

- (a) e be ka mokgwa wa Tlatsetso ya 3 ya Melawana ena;

(b) e jare ditsebiso tse lekaneng ho dumella Mohlanka wa Phethahatso Porofenseng ho etsa dihlahlobo tse tshwanetseng.

Karolo ya 3: Ho ntshuwa ha diphemiti le dikahare tsa diphemiti

Diphemiti tsa ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela

11. (1) Phehemi ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela e ka ntshuwa fela haebe -

(a) Letona le saenetse ditumellano tsa ho suthisa disebediswa dife kapa dife kapa ditumellano tsa karolelano ya melemo tse hlokwang ke Molao mme di rometswe Letoneng; hape ha ho

(b) ntshitswe tefo e sa kgutlisweng e hlakisitsweng Tlatsetsong ya 1.

(2) Phehemi ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela e tlamehile -

(a) e be ka mokgwa wa Tlatsetso ya 4 ya Melawana ena;

(b) e hlakise nako eo phehemi eo e tla sebetsa ka yona;

(c) e hlakise mehlodi ya tlhaho ya botala e amehang;

(d) e hlakise palo/bongata ba mehlodi ya tlhaho ya botala e amehang;

(e) e hlakise mehlodi wa mehlodi ya tlhaho ya botala;

(f) e ntshuwe ho latela maemo jwaloka ha a behilwe ke Letona mme maemo ao a tlamehile ho kenyeletsa hore -

(i) ditjhelete tsohle tse lokelwang ho lefuwa ba nang le kabelo ho latela ditumellano tsa karolelano ya melemo di tlamehile ho kengwa Letloleng la Terasete ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela jwaloka ha karolo 85(1) ya Molao e hlakisitse;

(ii) motho ya tshwereng phehemi o tlamehile ho romela raporoto ya maemo Letoneng selemong se seng le se seng mme a e romele ka mokgwa oo Letona le o hlakisitseng;

- (iii) motho ya tshwereng phemiti o nka boikarabelo ba ditjeo tsa ho kena dipakeng kapa tsa ho alafa sefutho seo diphuputso tsa diphoofolo le dimela se bileng le sona tikolohong ho latela karolo 28 ya NEMA; hape le hore
- (iv) mehlodi ya tlhaho ya botala e amanang le phemiti eo e ke ke ya rekiswa, ha nyehelwa ka yona kapa tsa suthisetswa mothong e mong ntle le tumello e ngotsweng e hlahang Letoneng.

Diphemiti tse hokahantsweng tsa thomellontle le diphemiti tsa ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela

12. (1) Phehiti e hokahantsweng ya thomellontle le hammoho le phehiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela di ka ntshuwa fela haebe Letona le kgotsofetse hore thomellontle ya mehlodi ya tlhaho ya botala bakeng sa ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela di tla etswa ka maikemisetso a nang le kgahleho ya setjhaba, ho kenyeletswa –

- (a) tshireletso ya diphoofolo le dimela tse fapaneng tsa Aforikaborwa;
- (b) ntshetsopele ya moruo Aforikaborwa; kapa
- (c) ho matlafatsa tsebo ya saense hammoho le bokgoni ba setekginiki ba Maaforikaborwa hammoho le mekgatlo.

(2) Phehiti e hokahantsweng ya thomellontle le phehiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela e tlamehile –

- (a) e be ka mokgwa wa Tlatsetso ya 5 ya Melawana ena;
- (b) e hlakise nako eo phehiti eo e tla sebetsa ka yona;
- (c) e hlakise mehlodi ya tlhaho ya botala e amehang;
- (d) e hlakise palo/bongata ba mehlodi ya tlhaho ya botala e amehang;

- (e) e hlakise mohlodi wa mehlodi ya tlhaho ya botala;
- (f) e ntshuwe ho latela maemo jwaloka ha a behilwe ke Letona mme maemo ao a tlamehile ho kenyeletsa hore -
 - (i) ditjhelete tsohle tse lokelwang ho lefuwa ba nang le kabelo ho latela ditumellano tsa karolelano ya melemo di tlamehile ho kengwa Letloleng la Terasete ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela jwaloka ha karolo 85(1) ya Molao e hlakisitse;
 - (ii) motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho romela raporoto ya maemo Letoneng selemong se seng le se seng mme a e romele ka mokgwa oo Letona le o hlakisitseng;
 - (iii) motho ya tshwereng phemiti o nka boikarabelo ba ditjeo tsa ho kena dipakeng kapa tsa ho alafa sefutho seo diphuputso tsa diphoofolo le dimela se bileng le sona tikolohong ho latela karolo 28 ya NEMA; hape le hore
 - (iv) mehlodi ya tlhaho ya botala e amanang le phemiti eo e ke ke ya rekiswa, ha nyehelwa ka yona kapa tsa suthisetswa mothong e mong ntle le tumello e ngotsweng e hlahang Letoneng.

Phemiti ya thomellontle bakeng sa ho etsa diphuputso tse ding empa seng tsa diphoofolo dimela

13. (1) Phemiti ya thomellontle bakeng sa ho etsa diphuputso tse ding empa e seng tsa diphoofolo le dimela e ka ntshuwa fela haebe bookamedi bo ntshang diphemiti bo boletsweng Molaong wa 6 bo kgotsofetse hore thomellontle eo ya mehlodi ya tlhaho ya botala ke e tshwanetseng mme maikemisetso a yona a molemong le ho bontsha kgahleho ya setjhaba, ho kenyeletswa –

- (a) tshireletso ya diphoofolo le dimela tse fapaneng tsa Aforikaborwa;
- (b) ntshetsopele ya moruo Aforikaborwa; kapa
- (c) ho matlafatsa tsebo ya saense le bokgoni ba setekginiki ba Maaforikaborwa hammoho le mekgatlo.

(2) Phemiti ya thomellontle bakeng sa ho romella kante mehlodi ya tlhaho ya botala bakeng sa ho etsa diphuputso tse ding empa e seng tsa diphoofolo le dimela —

- (a) e tlamehile ho ba ka mokgwa wa Tlatsetso ya 6 ya Melawana ena;
- (b) e tlamehile ho hlakisa nako eo phemiti eo e tla sebetsa ka yona;
- (c) e tlamehile ho hlakisa mehlodi ya tlhaho ya botala e amehang;
- (d) e tlamehile ho hlakisa bongata ba mehlodi ya tlhaho ya botala e amehang;
- (e) e tlamehile ho hlakisa mohlodi wa mehlodi ya tlhaho ya botala; hape e
- (f) tlamehile ho ntshuwa ho latela maemo a latelang -
 - (i) mehlodi ya tlhaho ya botala e amanang le phemiti eo e ka ntshuwa fela ha sepheo e le ho etsa diphuputso tseo e seng tsa kgwebisano jwaloka ha ho hlakisitse phemiting;

- (ii) mehlodi ya tlhaho ya botala eo phemiting e ntshuweng e amanang le yona e ke ke ya sebedisetswa sepheong sa ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela;
- (iii) motho ya tshwereng phemiti o tla nka boikarabelo ba ditjeo tsa ho kena dipakeng kapa tsa ho alafa sefutho seo thomellontle eo e bileng le sona tikolohong ho latela karolo 28 ya NEMA;
- (iv) mehlodi ya tlhaho ya botala e amanang le phemiti eo e ke ke ya rekiswa, ha nyehelwa ka yona kapa ya suthiswa ntle le tumello e ngotsweng e hlahang bookameding bo ntshang diphemiti mme tumello e ke ke ya ntshuwa haebe motho e mong o ikemiseditse ho sebedisa mehlodi eo sepheo e le ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela; hape
- (v) motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho romela raporoto ya maemo bookameding bo ntshang diphemiti selemong se seng le se seng kapa ka dinako tse behilweng ke bookamedi.

Karolo ya 4: Boipiletso

Diqeto tse mabapi le boipiletso

14. (1) Motho ya entseng kopo a ka ipiletsa ho latela karolo ya 94 ya Molao, qeto e nngwe le e nngwe ya ho –

- (a) hana ka phemiti;
- (b) hatella ho beha maemo a mang a itseng phemiting eo ao e leng a tlatsetso le ha maemo a bohlokwa a se ntse a le teng ho latela Melawana ena;
- (c) fedisa phemiti.

Dipehelo tsa boipiletso

15. (1) Boipiletso bo tlamehile ho lebiswa Letoneng matsatsing a 30 kamora ho fumana tsebisiso ya qeto e entsweng mabapi le kopo eo ho ipiletswang ka yona.

(2) Ba nang le kabelo le ho bontsha kgahleho boipiletsong ba tlamehile ho fuwa khopi ya boipiletso mme ba tlamehile ho tsebiswa hore ba na le matsatsi a 15 ho tloha mohla ba tsebisitsweng e le hore ba tle ba romele mangolo a bona a amanang le boipiletso Letoneng.

(3) Boipiletso bo tlamehile ho –

- (a) beha maemo ao boipiletso bo etswang tlasa ona;
- (b) hlwaya ba nang le kabelo ebile ba bontsha kgahleho boipiletsong mme ba fane ka bopaki ba hore bohle ba nang le kabelo ba fumane khopi ya boipiletso; hape
- (c) bo romelwe le tefo e sa kgutlisweng e hlakisitsweng Tlatsetsong ya 1.

KGAOLO YA 3

DITUMELLANO TSA HO SUTHISA DISEBEDISWA, DITUMELLANO TSA KAROLELANO YA MELEMO HAMMOHO LE TAOLO YA LETLOLE LA TERASETE YA DIPHUPUTSO TSA DIPHOOFOLO LE DIMELA

Karolo ya 1: Ditumellano

Ditumellano tsa ho suthisa disebediswa

16. (1) Mekgatlo e dumellanang ho suthisa disebediswa e lokela ho ba e entseng kopo hammoho le ba nang le kabelo jwaloka ha di hlalositse seratswaneng sa 82(1)(a) le (b) ya Molao o amohelang kapa ho fana ka tumello ya ho fumana mehlodi ya tlhaho ya botala e amanang le kopo.

(2) Letona le tlamehile ho saenela ditumellano tsohle tsa ho suthisa disebediswa kapa ditlatsetso dife kapa dife tsa ditumellano tseo ho latela karolo ya 84(2) ya Molao.

(3) Tumellano ya ho suthisa disebediswa ka mokgwa wa Tlatsetso ya 7 mme e tlamehile e be le ditsebiso tse totobaditsweng karolong ya 84(1)(b) ya Molao.

Ditumellano tsa karolelano ya molemo

17. (1) Mekgatlo e teng tumellanong ya karolelano ya molemo ke e entseng kopo hammoho le ba nang le kabelo ba hlakisitsweng karolong ya 82(1)(a) le (b) ya Molao.

(2) Tumellano ya karolelano ya molemo e tlamehile ho ba ka mokgwa wa Tlatsetso ya 8 mme e tlamehile ho tsamaisana le dikarolwana tsa 83(1) le (2) tsa Molao;

(3) Letona, pele le saenela tumellano ya karolelano ya molemo kapa tlatsetso ya tumellano e jwalo, le –

(a) tlamehile ho ikgotsofatsa hore tumellano eo e bontsha toka le tekano mekgatlong yohle;

(b) tlamehile ho iteanya le motho ofe kapa ofe ya nang le tsebo ho fana ka dikeletso tsa setekginiki tumellanong; hape le

(c) ka mema setjhaba ho hlahisa maikutlo a sona tumellanong eo mme setjhaba se se phahlollelwe makunutu.

(4) Letona le ka hana ho saenela tumellano ya karolelano ya molemo ntle le ha tumellano e jwalo e bontsha hore ho -

(a) tla matlafatswa tsebo ya saense le bokgoni ba setekginiki ba batho, mekgatlo ya puso kapa setjhaba sa botala sepheo e le ho sireletsa, ho sebedisa kapa ntshetsopele ya mehlodi ya tlhaho ya botala; kapa

(b) ketsahalo efe kapa efe e ntshetsang pele tshireletso, tshebediso e tsitsitseng hammoho le ntshetsopele ya mehlopi e tshwanetseng ya tlhaho ya botala.

(5) Ba tshwereng diphemiti ba tlamehile ho romela khopi ya ditumellano tsa karolelano ya melemo ho Molaodikakaretso nakong ya kgwedi e le nngwe ya tumellano kamora hore ho phethelwe tumellano eo.

Mesebetsi ya ba tshwereng diphemiti

18. (1) Motho ya tshwereng phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela kapa phemiti ya thomelontle e hokahantsweng hammoho le ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela o tlamehile ho -

(a) tsebisa Molaodikakaretso hore na tjehelete e lokelwang ho lefuwa ba nang le kabelo ba totobaditsweng tumellanong ya karolelano ya melemo e fetisetswa kapa ho lefuwa neng Letloleng la Terasete ya Diphuputso tsa bophelo ba diphoofolo le dimela;

(b) tsebisa ba nang le kabelo ebile ba tshwanetse ho fumana melemo ya ditjehelete ho latela tumellano ya karolelano ya melemo hore tjehelete e fetiseditswe kapa e lefuwe Letloleng la Terasete ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela.

Karolo ya 2: Taolo ya Letlole la Terasete ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela

Taolo ya Letlole la Terasete ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela

19. (1) Ho latela karolo ya 85(1) ya Molao, ditjehelete tsohle tse bokeleditsweng ka lebaka la ditumellano tsa karolelano ya melemo mme di lokela ho lefuwa ba nang le kabelo di tlamehile ho kengwa Letloleng la Terasete ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela.

(2) Letlole la Terasete ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela le tla laolwa ho latela Molao ya Matlotlo e ntshitsweng ho latela Molao wa Taolo ya Ditjhelete tsa Setjhaba wa 1999 (Molao wa No. 1 wa 1999).

(3) Sepheong sa ho ikamahanya le Molao ya Matlotlo –

- (a) tumellano e nngwe le e nngwe ya karolelano ya melemo e tlamehile e nkuwe e le sesebediswa sa Terasete se hlahosang sepheo se totobetseng sa tshebediso ya tjhelete e fumanweng ke Letlole la Terasete ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela;
- (b) Molaodikakaretso o nka boikarabelo ba poloko le tshebediso e nepahetseng ya ditjhelete tsohle tse fumanweng ke Letlole la Terasete ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela ho latela ditumellano tsa karolelano ya melemo;
- (c) Molaodikakaretso a ka kopa tjhelete e utlwahalang bakeng sa boingodiso ba tjhelete e fumanweng ho latela tumellano ya karolelano ya melemo;

(4) Molaodikakaretso o tlamehile ho –

- (a) tsebisa bookamedi bohle bo ntshang diphemiti dintlha tsa banka ka botlalo tsa Letlole la Terasete ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela mme dintlha tseo di tlamehile ho romelwa ho ba tshwereng diphemiti nakong eo ho ntshuwang phemiti e nngwe le e nngwe;
- (b) eletsa mekgatlo ka tumellano ya karolelano ya melemo mabapi le –
 - (i) ditjhelete dife kapa dife tse fumanweng ka lebaka la tumellano eo;
 - (ii) tjhelete e nngwe le e nngwe e lokelang ho lefuwa mang kapa mang ya nang le kabelo ho latela tumellano ena; hape le
- (c) ho arola le ho ntsha ditjhelete tsohle tse fumanweng ho latela ditumellano tse tshwanetseng tsa karolelano ya melemo.

(5) Boikarabelo ba Molaodikakaretso ho latela molawana wa (4) bo tla tswela pele selemo le selemo ntle le ha nako e fapaneng e –

- (a) hlakisitswe tumellanong e tshwanetseng ya karolelano ya molemo; kapa
- (b) ha ho dumellwane mahareng a Molaodikakaretso le mekgatlo e teng tumellanong ya karolelano ya molemo.

(6) Haebe ka lebaka lefe kapa lefe, ho na le tjehelete e setseng Letloleng la Terasete ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela eo e seng ya mokgatlo ofe kapa ofe wa tumellano ya karolelano ya molemo, Molaodikakaretso o tlamehile ho sebedisa tjehelete bakeng sa lebaka kapa mabaka a mang a a latelang -

- (a) ho sireletsa mehlodi ya tlhaho ya botala;
- (b) ho tshehetsa diphuputso tse tswelang pele mabapi le mehlodi ya tlhaho ya botala hammoho le tsebo ya botala;
- (c) ntshetsopele ya bokgoni ditjhabaneng tsa botala –
 - (i) jwaloka ka ho tseba ditokelo tsa bona ho latela Molao; hape le
 - (ii) ho ba thusa ho kena ditherisanong tsa ditumellano tsa karolelano ya molemo tse kgothaletsang toka le tekano;
- (d) ho matlafatsa tsebo ya saense le bokgoni ba setekginiki ho sireletsa, ho sebedisa le ntshetsopele ya mehlodi ya tlhaho ya botala; kapa
- (e) ketsahalo efe kapa efe e ntshetsang pele tshireletso ya tlhaho, tshebediso e tsitsitseng le ntshetsopele ya mehlodi ya tlhaho ya botala molemong wa Aforikaborwa.

(7) Haebe ho sa kgonahale, ka lebaka lefe kapa lefe ho lefa mokgatlo ofe kapa ofe tjehelete e ba tshwanetseng ho latela tumellano ya karolelano ya molemo, Molaodikakaretso o tlamehile ho –

- (a) etsa bonnete ba hore haebe ho na le motho e mong kapa mokgatlo o tshwanetseng ho lefuwa tjehelete semolao;

- (b) haebe ho se na motho ya hlwauweng kapa mokgatlo o tshwanetseng ho lefuwa tjhelete, a iteanye le mokgatlo ofe kapa ofe o amehang tumellanong e tshwanetseng ntlheng ya ho aba tjhelete eo mme kamorao ho moo a abe tjhelete eo ka toka le tekano mahareng a ba nang le kabelo ba saletseng morao, haebe ba le teng;
- (c) haebe ho se na ba bang ba nang le kabelo, a abe tjhelete ho latela molawana wa (6).

KGAOLO YA 4

KAKARETSO

Ditlolo tsa Molao

20. Motho o tla fumanwa a tlotse molao haebe motho eo –

- (a) ntle le phemiti -
 - (i) a tswela pele ho etsa diphuputso ka mehlodi le bophelo ba diphoofolo le dimela tsa tlhaho tsa botala;
 - (ii) a romella mehlodi efe kapa efe ya tlhaho ya botala kantle ho Riphaboliki sepheo e le ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela kapa diphuputso tse ding;
- (b) a tswela pele ho etsa mosebetsi oo phemiti e sa o ntshetswang ebile a sa tsamaisane le maemo ao phemiti e ntshitsweng tlasa ona;
- (c) a dumella motho ofe kapa ofe ho sebetsa ka phemiti kapa ho etsa ntho efe kapa efe eo e leng tlolo ya molao ho latela melawana ena;

Dikotlo

21. (1) Motho ya qoswang ka tlolo ya molao ho latela molawana wa 20 o tla nka boikarabelo –

- (a) ho lahlelwa tjhankaneng nako ya dilemo tse sa feteng hlano;

- (b) ho fumantshwa kotlo e loketseng tlolo eo ya molao;kapa
- (c) a di fumane ka bobedi ba tsona; kotlo ya ho lefa tjhelete hammoho le ho lahlelwa tjhankaneng dilemo tse boletsweng.

(2) Kotlo ho latela molawana wa (1) e ke ke ya feta tjhelete e behilweng ho latela Molao wa Tekano ya Dikotlo wa 1991 (Molao wa No. 101 wa 1991).

Dipehelo tsa diphetoho

22. (1) Ho latela melawana ya (2) le (3), motho ofe kapa ofe ya ntseng a sebetsana le porojeke ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela nakong eo Melawana ena e kengwang tshebetsong, a ka nna a tswela pele ka porojeke eo ha ho ntse ho emetswe hore ho ntshuwe phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela.

(2) Motho ya seng a ntseng a qadile ka porojeke ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela o tlamehile hore **dikgweding tse tsheletseng** tsa ho kenya Melawana ena tshebetsong, a romele kopo ya phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela Letoneng ho latela Kgaolo ya 2 ya Melawana ena.

(3) Haebe porojeke ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela e seng e ntse e tswela pele e ama dikgahleho tsa ba nang le kabelo tse lokelwang ho sireletswa ke karolo ya 82 ya Molao, motho ya etsang kopo ya phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela o tlamehile ho –

- (a) kena ditherisanong le ditumellanong tsa karolelano ya melemo le ba nang le kabelo ba hlwauweng;
- (b) a hokele tse latelang kopong ya phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela e romelwang Letoneng ho latela molawana wa (2) –
 - (i) ditumellano tsa karolelano ya melemo tse saennweng ke ba nang le kabelo; kapa

(ii) kopo e ngotsweng hore Letona le kene dipakeng sepheong sa ho rerisana ka ditumellano tse jwalo ho latela karolo ya 82(4)(b) ya Molao, haebe ho ne ho sa kgonahale ho phethela ditumellano tsa karolelano ya melemo nakong ya **dikgwedi tse tsheletseng** tse hlakisitsweng molawaneng wa (2).

(4) porojeke e seng e tswetswe pele ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela e -

(a) tlamehile ho emiswa haebe –

(i) ho hanetswe kopo ya phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela; kapa

(ii) tumellano ya karolelano ya melemo e sa phethelwa ka lebaka la hore Letona le kene dipakeng;

(b) e ka tswela pele haebe phemiti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela e ntshitswe, le teng ho latela maemo a hlahellang phemiting eo.

Thaetlele e kgutshwane le ho qala mosebetsi

23. Melawana ena e bitswa Melawana ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela, ho fihlella mehlodi le karolelano ya melemo ya 2008 mme e tla qala ho sebetsa ka letsatsi le tsepamisitsweng ke letona ka ho ntsha tsebiso Koranteng ya Puso.

TLATSETSO YA 1

DITEFO TSE BEHILWENG TSE SA KGUTLWISENG

1. Ditefo tsa phemiti

- 1.1. Pheleti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela (Molawana wa 11)
R5 000
- 1.2. Pheleti e hokahantsweng ya thomellontle hammoho le pheleti ya ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela (Molawana wa 12)
R5 200
- 1.3. Pheleti ya thomellontle sepheo e le ho etsa diphuputso tse ding empa e seng tsa diphoofolo le dimela (Molawana wa 13)
R 100

2. Boipiletso ho latela Molawana wa 15

Tefo ya boipiletso R50

TLATSETSO YA 2

**KAROLO YA 1: KOPO YA PHEMITI YA HO ETSA DIPHUPUTSO TSA
DIPHOFOLO LE DIMELA**

**KAROLO YA 2: KOPO YA PHEMITI YA THOMELLONTLE SEPHEO E LE
HO ETSA DIPHUPUTSO TSA DIPHOFOLO LE DIMELA**

Dintlha nakong eo ho tlatswang foromo:

1. Haebe o etsa kopo ya phemiti ya diphuputso tsa bophelo ba diphoofolo le dimela empa o sa ikemisetsa ho romella kantle mehlodi ya tlhaho ya botala e nepahetseng, o hloka ho tlatsa fela karolo ya 1 ya foromo ena.
2. Haebe o etsa kopo ya phemiti ya thomellontle e hokahantsweng hammoho le phemiti ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela, o tlamehile ho tlatsa dikarolo tsa 1 le 2 tsa foromo ena.
3. Haebe o fuwe sebaka se haellang foromong ena, ditsebiso tsa tlatsetso di ka nna tsa kenyeletswa ka mokgwa wa ditlatsetso kapa ditlankana tse hoketsweng.

MOFUTA WA PHEMITI E KOPUWANG (Tshwaya lebokose le nepahetseng)

Phemiti ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela

**Phemiti ya thomellontle e hokantsweng hammoho le phemiti ya diphuputso
tsa diphoofolo le dimela:**

**BOHATO BA POROJEKE YA DIPHUPUTSO TSA DIPHOFOLO LE DIMELA
(Tshwaya lebokose le nepahetseng)**

Bohato ba Tshibollo:

Bohato ba kgwebisano:

**KAROLO YA 1: KOPO YA PHEMITI HO ETSA DIPHUPUTSO TSA
DIPHOOFOLO LE DIMELA**

YA ETSANG KOPO

***Haebe motho ya etsang kopo ke wa molao, o lokela ho tlatsa melawana ya
1 – 7 ka fatshe***

1. Lebitso la mokgatlo ka botlalo kapa boemedi:

2. Na boemedi boo bo ngodisitswe semolao Aforikaborwa? Ee/Tjhe

3. Haebe karabo e le Ee, fana ka nomoro ya boingodiso ya Aforikaborwa ya boemedi boo ba semolao:

4. Haebe e le siyo, fana ka ya naha moo boemedi boo ba semolao bo ngodisitsweng teng mme o fane ka nomoro ya boingodiso/boemedi:

5. Fana ka dintlha ka botlalo tsa ho buisana le boemedi boo ba semolao (ho kenyeletswa le lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

6. Lebitso la motho eo ho ka buisanwang le yena boemeding boo ba semmuso (hokela khopi ya ID e tiiseleditsweng semmuso):

7. Boemo ba motho eo ho buisanwang le yena:

***Haebe motho ya etsang kopo e le motho wa naha ena ka tlhaho, tlatsa
melawana ya 8 - 12 ka fatshe***

8. Lebitso la motho ya etsang kopo:

9. Nomoro ya bukana ya boitsebiso ya motho ya etsang kopo (le mona hokela khopi ya ID e tiiseleditsweng semmuso):

10. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana (ho kenyeletswa lebokose la poso/aterese ya moaho, fekese le aterese ya e-meile):

11. Na motho ya etsang kopo ke setho sa boemedi ba semmuso? Ee/Tjhe

12. Haebe karabo e le Ee, fana ka lebitso le dintlha ka botlalo tsa ho buisana le boemedi boo ba semolao (kenya lebitso la motho eo ho ka buisanwang le yena, lebokose la poso/aterese ya moaho, fekese le aterese ya e-meile):

Karolo yohle e setseng e lokelwa ho tlatswa ke bohle ba entseng kopo

13. Mabitso le dintlha ka botlalo tsa ho buisana (ho kenyeletswa lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile) tsa basebedisani ba bang bohle:

14. Dinomoro tsa boitsebiso tsa basebedisani ba bang bohle (ho boele ho hokelwe khopi ya ID e tiiseleditsweng semolao):

15. Mabitso le dintlha ka botlalo tsa ho buisana (ho kenyeletswa lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile) tsa motho ka mong ho ba tla tsamaisa porojeke ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela:

16. Dinomoro tsa boitsebiso tsa motho ka mong ho ba tla tsamaisa porojeke ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela (ho boele ho hokelwe dikhopi tse tiiseleditsweng semmuso tsa ID):

17. Na ho na le batshehetsi bafe kapa bafe ba ditjhelete ba matjhaba porojekeng ena? Ee/Tjhe

18. Haebe karabo e le Ee, fana ka mabitso le dintlha ka botlalo tsa ho buisana (ho kenyeletswe lebitso la motho eo ho ka buisanwang le yena, lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

19. Na ho na le batshehetsi bafe kapa bafe ba ditjhelete ba Aforikaborwa porojekeng ena? Ee/Tjhe

20. Haebe karabo e le Ee, fana ka mabitso le dintlha ka botlalo tsa ho buisana le bona (ho kenyeletswe lebitso la motho eo ho ka buisanwang le yena, lebokose la poso, aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

MEHLODI YA TLHAHO YA BOTALA

21.

Mofuta wa phoofolo/se mela	Lelapa, sehlopha sa diphoofolo kapa dimela, tswalano(m abitso a saense le a tlwaelehileng) (ha ho kgoneha)	Karolo ya phoofolo kapa semela e tla bokeletswa	Palo/Bongata	Dintlha tse feletseng ka sebaka seo di fumanwang ho sona (Dipalopalo tsa GIS ha ho kgoneha)

Mohlala: Semela	Aloe ferox	Makala	6 kg
----------------------------------	-------------------	---------------	-------------	-------------

DIPHUPUTSO TSA NAKO E FETILENG HAMMOHO LE DIKOPO TSA DIPHEMITI

22. Ho latela mehlodi ya tlhaho ya botala e hlakisitsweng ka hodimo, na ho kile ha etswa kopo efe kapa efe ya phemiti ho latela Molao kapa molawana ofe kapa ofe o rometsweng, mohlomong nakong e fetileng kapa ka nako e le nngwe le kopo ena? Ee/Tjhe

23. Haebe karabo e le Ee, na motho ya entseng kopo o ile a dumellwa, a hanelwa kapa ho sa emisitswe nakwana?

24. Haebe kopo e dumetswe, fana ka dintlha tse latelang ka botlalo mme o hokele khopi ya phemiti.

Nomoro ya Phemiti	Mookamedi ya ntshang diphemiti	Mohla phemiti e ntshitsweng

25. Haebe ho sa emisitswe, fana ka nomoro ya boitsebiso ya mookamedi ya ntshang phemiti:

HO NTSHA DITSEBISO

26. Na ho ntshitswe ditsebisu tsohle ho motho ofe kapa ofe ya amehang, boemedi ba puso kapa setjhaba se fanang ka tumello hore ho sebediswe mehlodi ya tlhaho ya botala e jereng tsebo ya setho kapa tshebediso ya mehlodi ya tlhaho ya botala? Ee/Tjhe

27. Hlakisa karabo ya hao seratswaneng se ka hodimo ka ho ntsha ditsebisu tsohle.

BA NANG LE KABELO

ELA HLOKO: Haebe ho hlokeha hore motho ofe kapa ofe, boemedi ba puso kapa ba setjhaba se fanang ka tumello hore ho sebediswe mehlodi ya tlhaho ya botala, ho tlamehile hore ho fumanwe maikutlo le tumello ya bona hammoho le tumellano ya ho suthisa disebediswa (TSD) {material transfer agreement (MTA)} ka mokgwa wa Tlatsetso ya 4 hape le tumellano ya karolelano ya melemo (TYM) {benefit-sharing agreement (BSA)} ka mokgwa wa Tlatsetso ya 5 di tlamehile ho hokelwa kopong ena.

28. Hlwaya motho, boemedi ba puso kapa ba setjhaba boo ho hlokwang tumello ya bona mme ho hlakiswe boemong bofe kapa bofe haebe ho se ho

phethetswe TSD hammoho le TYM le bona. Ditumellano tsena di tlamehile ho hokelwa kopong ena.

Ya fanang ka tumello ya ho fihlella mehlodi	TSD e phethetswe ebile e hoketswe?	TYM e phethetswe ebile e hoketswe?

ELA HLOKO: Haebe setjhaba sefe kapa sefe ya botala se hlwauwe, ho tlamehile ho hokelwe tumellano ya karolelano ya melemo (TKM) ka mokgwa wa Tlatsetso ya 5 mme e tlamehile ho hokelwa le tsa setjhaba seo kopong ena.

29. Na ho nkuwe mehato efe ho hlwaya setjhaba sefe kapa sefe sa botala seo tshebediso kapa tsebo ya sona ya mehlodi ya tlhaho ya botala e amanang le kopo ena mme se qadile ho sebetsa kapa se kentse letsoho porojekeng e tlang ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela?

30. Tlhaloso ya tsebo ya setho ka molomo kapa ka ditokomane/e ngotsweng fatshe): _____

31. Hlakisa setjhabana sefe kapa sefe sa botala se hlwauweng mme o hlakise boemong bofe kapa bofe haebe ho se ho phethetswe TKM le bona le hore na tumellano eo e hoketswe kopong ena.

Setjhabana sa botala	TKM e phethetswe?	TKM e hoketswe?

32. Na ho phethetswe ditumellano dife kapa dife tse amanang le mehlodi ya tlhaho ya botala hammoho le tshebedisano le mekgatlo e meng eo e se nang kabelo ho latela Molao? Ee/Tjhe

33. Haebe karabo e le Ee, na ditumellano tseo di hlakisitswe –

33.1. motho ofe kapa ofe, boemedi ba puso kapa setjhaba se dumelang ho fana ka mehlodi ya tlhaho ya botala? Ee/Tjhe

33.2. setjhaba sefe kapa sefe sa botala se nang le tsebo ya setho kapa tshebediso ya mehlodi ya tlhaho ya botala? Ee/Tjhe

34. Na ho hlokeha thuso efe kapa efe ho hlaha mookameding ya ntshang diphemiti ho phethela ditumellano tse hlokehang? Ee/Tjhe

35. Haebe karabo e le Ee, hlakisa mofuta wa thuso e hlokehang le hore hobaneng ho hlokeha thuso e jwalo.

TSHISINYO YA POROJEKE

36. Tshisinyo e jereng dintlha ka botlalo ka porojeke di tlamehile ho hokelwa kopong ena moo e hlakisang tse latelang –

36.1. sepheo sa porojeke ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela;

36.2. melemo e ka hlahiswang ke porojeke;

36.3. mokgwa wa tshebetso o sisintsweng;

36.4. dinako tsa ho phethela tse sisintsweng (ke hore, dinako tse hlokwang bakeng sa tshebetso ya phemiti);

36.5. ditekolo dife kapa dife tsa tikoloho tse tshwanetseng ho kenyeletswa sefutho se tla ba teng nakong eo ho bokeletswang mehlodi ya tlhaho ya botala hammoho le mehato e sisintsweng ho fokotsa kapa ho alafa sefutho/kotsi eo;

36.6. raporoto ya ditsamaiso;

36.7. diphetho tse lakatswang ho fumanwa ka porojeke; hape le

36.8. se tla etsahala ka mehlala ya disebediswa tse sentsweng pheletsong ya boithuto.

DITEFO

37. Na tefo ya R5 000 e ntshitswe? Hokela khopi ya setlankana sa bopaki, ka kopo. Ee/Tjhe

Motho ya entseng kopo ya phemiti ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela a saene:

_____ **Mohla:** _____

Maemo a ya saenneng: _____

Tiiseletso ka boemedi ba semolao, ha ho tshwanetse

Lebitso la boemedi ba semolao:

Mohlanka ya dumeletsweng semolao ho hlaha boemeding ba semolao a saene:

_____ **Mohla:** _____

**KAROLO YA 2: KOPO YA PHEMITI YA THOMELLONTLE BAKENG SA
DIPHUPUTSO TSA DIPHOOFULO LE DIMELA**

**Motho ya etsang kopo ya tlatsang karolo ena o tlamehile a tlatse hape a be
a saene le karolo ya 1**

**BA FUMANANG MEHLADI YA TLHAHO YA BOTALA E ROMELWANG
KANTLE (YA AMOHELANG HO HLAHA KANTLE)**

1. Lebitso la ya amohelang: _____
2. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana le ya amohelang (ho kenyeletswa le bokose
la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-
meile): _____

DIPEHELO TSE DING TSA MOLAO

3. Na o hlophisitse kapa o nkile mehato hammoho le dipehelo tse ding tsa molao
bakeng sa ho bokeletswa le ho romelwa kantle mehlodi ya tlhaho ya botala?
Fana ka dintlha ka botlalo, ho kenyeletswa dinomoro tsa bopaki hammoho le
dinomoro tsa setlankana sa tefello moo ho loketseng:

SEPHEO SA THOMELLONTLE

4. Hlalosa sepheo sa ho romela kantle mehlodi ya tlhaho ya botala:

5. Na phuputso eo e tla tswela pele ka diphoofolo le dimela eo ho etswang kopo ya phemiti bakeng sa yona e na le melemo e itseng bakeng sa –

5.1. tshireletso ya diphoofolo le dimela tse fapaneng Aforikaborwa Ee/Tjhe

5.2. ntshetsopele ya moruo Aforikaborwa Ee/Tjhe

5.3. ntlha efe kapa efe ditabatabelong tsa setjhaba? Ee/Tjhe

6. Haebe karabo e le Ee, fana ka dintlha ka botlalo:

DITEFO

7. Na tefo ya R5200 e ntshitswe? Hokela khopi ya setlankana sa bopaki, ka kopo Ee/Tjhe

Motho ya entseng kopo ya phemiti a saene:

_____ **Mohla:** _____

Maemo a ya saenang: _____

Tiiseletso ya boemedi ba semolao, haebe ho tshwanetse

Lebitso la boemedi ba semolao:

Mohlanka ya dumeletsweng semolao ke boemedi ba semolao a saene:

Mohla: _____

TLATSETSO YA 3

KOPO YA PHEMITI YA THOMELLONTLE SEPHEO E LE HO TSAMAISA DIPHUPUTSO TSE DING EMPA E SENG TSA DIPHOOFOLO LE DIMELA

Ditlhokomediso ha ho tlatswa foromo:

Haebe sebaka seo ho fanweng ka sona foromong ena se haella, ditsebiso tse ding di ka nna tsa kenyeletswa e le ditlatsetso.

MOTHO YA ETSANG KOPO

Haebe motho ya etsang kopo e le mohlanka wa semolao, ho tlatswe dipolelwana tsa 1 – 7 ka fatshe

1. Lebitso la mokgatlo kapa boemedi ka botlalo:

2. Na boemedi boo ba semolao bo ngodisitswe Aforikaborwa? Ee/Tjhe

3. Haebe karabo e le Ee, fana ka nomoro ya boingodiso ya boemedi boo ba semolao mona Aforikaborwa:

4. Haebe e karabo e le Tjhe, na boemedi boo ba molao bo ngodisitswe naheng efe mme o fane ka nomoro ya bopaki:

5. Fana ka dintlha ka botlalo tsa boemedi boo ba semolao (ho kenyeletswa lebokose/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

6. Lebitso la motho wa boemedi ba semolao eo ho ka buisanwang le yena (hokela khopi e tiiseleditsweng semolao ya bukana ya ID):

7. Maemo a motho eo ho ka buisanwang le yena:

Haebe motho ya etsang kopo ke letswalla ka tlhaho, tlatsa dipolelwana tsa 8 - 12 ka fatshe

8. Lebitso la ya entseng kopo:

9. Nomoro ya boitsebiso ya motho ya entseng kopo (ho boelwe ho hokelwe khopi ya ID e tiiseleditsweng semmuso):

10. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana le ya entseng kopo (ho kenyeletswa lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

11. Na motho ya entseng kopo ke setho sa boemedi bofe kapa bofe ba semolao?
Ee/Tjhe

12. Haebe karabo e le Ee, fana ka lebitso le dintlha ka botlalo tsa ho buisana le boemedi boo ba semolao (ho kenngwe lebitso la motho eo ho ka buisanwang le yena, lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

Karolo ena yohle e tlatswe ke bohle ba etsang dikopo

13. Mabitso le dintlha ka botlalo tsa ho buisana le bohle ba nang le kabelo (ho kenyeletswa lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

14. Nomoro ya boitsebiso ya bohle ba nang le kabelo (ho boelwe ho hokelwe khopi ya ID e tiiseleditsweng semmuso):

15. Mabitso le dintlha ka botlalo tsa motho ka mong ho ba tlang ho tsamaisa diphuputso (ho kenyeletswa lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

16. Nomoro ya boitsebiso ya motho ka mong ho ba tlang ho tsamaisa diphuputso (ho boele ho hokelwe dikhopi tsa ID tse tiiseleditsweng semmuso): _____

17. Na ho na le batshehetsi bafe kapa bafe ba ditjhelete porojekeng ena?

Ee/Tjhe

18. Haebe karabo e le Ee, ho fanwe ka mabitso a batshehetsi hammoho le dintlha tsa ho buisana le bona (ho kenyeletswa lebitso la motho eo ho ka buisanwang le yena, lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala le aterese ya e-meile):

19. Na ho na le batshehetsi bafe kapa bafe ba ditjhelete ba mona Aforikaborwa porojekeng ena?

Ee/Tjhe

20. Haebe karabo e le Ee, fana ka mabitso a bona le dintlha tsa ho buisana le bona (ho kenyeletswa lebitso la motho eo ho ka buisanwang le yena, lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

BAAMOHEDI BA MEHLODI YA TLHAHO YA BOTALA E ROMELWANG KANTLE (MOAMOHEDI WA THEPA E HLAHANG KANTLE)

21. Lebitso la moamohedi: _____

22. Dintlha tsa ho iteanya le moamohedi wa tse hlahang kantle (ho kenyeletswa lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile): _____

MEHLODI YA TLHAHO YA BOTALA

23. Hlakisa mofuta wa mehlodi ya tlhaho ya botala eo phemiti ena e hlokwang ka lebaka la yona, lelapa, sehlopha sa diphoofolo kapa dimela seo e welang ho sona, tswalano, karolo ya phoofolo kapa semela e tla bokeletswa, palo ya mehlodi e tla bokeletswa kapa e tla fumanwa seabakeng seo se totobaditsweng kapa mohlodi oo sesebediswa ka seng se tla bokeletswa kapa ho fumanwa ho sona.

Mofuta wa phoofolo/se mela	Lelapa, sehlopha sa diphoofolo kapa semela, tswalano(ya saense kapa mabitso a tshwanang) (ha ho kgoneha)	Karolo ya phoofolo/dimela tse tla bokeletswa	Palo/Bongata	Dintlha ka botlalo ka sebaka seo di fumanwang ho sona (dipalopalo tsa GIS haebe ho kgoneha)
Mohlala: Semela	Aloe ferox	Makala	6 kg

DIPHEMITI TSA NAKO E FETILENG

24. Ho latela mehlodi ya tlhaho ya botala e hlalositse ka hodimo, na ho kile ha romelwa kopo efe kapa efe ya phemiti ho latela Molao kapa ho latela molao o mong, mohlomong nakong e fetileng kapa ka nako e le nngwe le kopo ena?

Ee/Tjhe

25. Haebe karabo e le Ee, na kopo e ile ya dumela, ya hanelwa kapa e ntse e emisitswe?

26. Haebe kopo e ile ya dumelwa, fana ka dintlha tse latelang mme o hokele khopi ya phemiti.

Nomoro ya Phemiti	Mohlanka ya ntshang diphemiti	Letsatsi leo phemiti eo e ntshitsweng ka lona

Haebe kopo e sa emisitswe, fana ka nomoro ya boitsebiso ya mohlanka ya ntshang _____ diphemiti:

DIPEHELO TSE DING TSA MOLAO

27. Na o hlophisitse kapa o nkile mehato ho ikamahanya le dipehelo tse ding tsa molao bakeng sa ho bokeletsa le ho romela kante mehlodi ya tlhaho ya

botala? Fana ka dintlha ka botlalo, ho kenyeletswa dinomoro tsa bopaki hammoho le dinomoro tsa setlankana sa tefo moo ho kgonehang.

DITSHISINYO TSA POROJEKE

28. Ho tlamehile ho hokelwe tshisinyo e tshwereng dintlha ka botlalo kopong ena tse hlakisang tse latelang –

28.1. sepheo sa diphuputso;

28.2. melemo e ka hlaliswang le porojeke ena;

28.3. mokgwa wa tshebetso o sisintsweng;

28.4. dinako tse sisintsweng tsa ho phethela (ke hore, nako e hlokehang ho sebedisa phemiti ena);

28.5. ditekolo dife kapa dife tse tshwanetseng tsa tikoloho ho kenyeletswa sefutho se tla ba teng nakong eo ho bokeletswang mehlodi hammoho le mehato e sisintsweng ho fokotsa kapa ho alafa sefutho/kotsi eo;

28.6. raporoto ya ditsamaiso;

28.7. diphetho tse lakatswang bakeng sa porojeke; hape

28.8. le hore na ho tla etsahala eng ka disebediswa tse sentsweng pheletsong ya boithuto.

SEPHEO SA THOMELLONTLE

29. Hlakisa maikemisetso a ho romela mehlodi ya tlhaho ya botala kantle:

30. Na kopo ya phemiti ya diphuputso tseo tse sisintsweng di tla ba le melemo e itseng bakeng sa—

30.1. tshireletso ya mefuta e fapaneng ya diphoofolo/dimela mona
Aforikaborwa Ee/Tjhe

30.2. ntshetsopele ya moruo Aforikaborwa Ee/Tjhe

30.2.1. ntlha efe kapa efe e nang le molemo ditabatabelong tsa
setjhaba? Ee/Tjhe

31. Haebe karabo e le Ee, fana ka dintlha ka botlalo:

DITEFO

32. Na tefo ya R200 e ntshitswe? Hokela khopi ya setlankana sa bopaki ba tefo.
Ee/Tjhe

Motho ya entseng kopo ya phemiti a saene:

_____ **Mohla:** _____

Maemo a motho ya

saenang: _____

Tiiseletso ya boemedi ba semolao, haebe ho kgoneha:

Lebitso la boemedi ba semolao:

Mohlanka ya dumeletsweng semolao ho hlaha boemeding ba semolao a saene:

_____ **Mohla:** _____

TLATSETSO YA 4

PHEMITI YA HO ETSA DIPHUPUTSO KA DIPHOOFOLO LE DIMELA

Phemiti ena e ntshuwa ho latela Molao 11 wa Melao ya ho etsa diphuputso ka diphoofolo le dimela, ho di fihlella le karolelano ya melemo

1. Lebitso la motho ya tshwereng phemiti:

2. Lebokoso la Poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile ya motho ya tshwereng phemiti:

3. Lebitso la motho ya ikarabellang diphuputsong tsa diphoofolo le dimela (haebe le fapane le la motho ya tshwereng phemiti):

4. Nomoro ya boitsebiso ya motho ya tshwereng phemiti kapa motho ya ikarabellang diphuputsong tsa diphoofolo le dimela:

5. Haebe kopo e ne e kopanetswe, mabitso a batho ba bang ba teng ha ho ne ho etswa kopo:

6. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana le bohle ba entseng kopo:

7. Mofuta wa phemiti: Phemiti ena e dumella motho ya e tshwerweng semolao ho sebedisa mehlodi ya tlhaho ya botala ka maikemisetso a ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela le ho sebedisa palo ya mehlodi e totobaditsweng le ho bokeletswa dibakeng tse boletsweng ka fatshe:

Mofuta wa phoofolo/se mela	Lelapa, sehlopha kapa letswalla (mabitso a saense le a tlwaelehileng) (ha ho kgoneha)	Karolo ya phoofolo/se mela se bokeletswan g	Palo/Bongata (Hlakisa haebe ho na le moedi hodima palo ya mehlala e bokeletswan g)	Dintlha ka botlalo ka sebaka seo di tla fumanwa ho sona (Dipalopalo tsa GIS haebe ho kgoneha)
Mohlala: Semela	Aloe ferox	Makala	6 kg

8. Nako eo phemiti e e balletsweng ho sebetsa ka yona: Phemiti ena e tla sebetsa ho fihlela mohla_____.

9. Ditumellano tsa karolelano le ditumellano tsa ho suthisa disebediswa: Phemiti ena e tlamehile ho balwa hammoho le ditumellano tsa karolelano ya melemo le ditumellano tsa ho suthiswa ha disebediswa tseo ba nang le kabelo ba dumellaneng ka tsona tse lebeletsweng ho hlahella karolong ya 82(1) ya Molao wa mofuta e fapaneng ya diphoofolo le dimela.

10.Maemo: Phemiti ena e ntshuwa tlasa maemo a latelang –

10.1. motho ya tshwereng phemiti ena ha a dumellwa ho suthisa disebediswa tsa tlhaho tsa botala tsa amanang le phemiti ena hore e

sebediswe ke motho e mong pele a tsebisa mookamedi ya ntshang diphemiti ka ho mo ngolla mme tsena di tla etswa fela tlasa tumellano e ngotsweng e tshwereng dipehelo tsa phemiti hammoho le ditumellano dife kapa dife tse boletsweng seratswaneng sa 9;

10.2. motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho romela raporoto ya mosebetsi o tswelang pele ho mookamedi ya ntshang diphemiti nakong ya selemo se le seng kamora ho ntshuwa ha phemiti le selemo se seng le se seng ho tloha moo.

10.3. haebe ho ba le basebedisani ba bang ba kenelang porojeke ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela tseo phemiti ena e e ntsheditsweng, motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho tsebisa mookamedi ya ntshang diphemiti ka ho mo ngolla.

10.4. motho ya tshwereng phemiti o tla nka boikarabelo ba ditjeo tsa ho kena dipakeng kapa kalafong ya sefutho seo diphuputso tsa diphoofolo le dimela se bileng le sona tikolohong ho latela karolo 28 ya Molao wa Naha Taolong ya Tikoloho, 107 wa 1998; hape

10.5. ditjhelete tsohle tse lokelang ho lefuwa ba nang le kabelo ho latela tumellano ya karolelano ya melemo e tlamehile ho kenngwa Letloleng la Terasete ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela ho latela karolo 85(1) ya Molao; hape

10.6. (ho ka kengwa maemo a tlatsetso mona)_____

10.7. _____

E amohetswe ke Letona la Ditaba tsa Tikoloho le Bohahlaodi

Tshaenelo

Mohla

TLATSETSO YA 5

PHEMITI YA THOMELLONTLE E HOKAHANTSWENG HAMMOHO LE PHEMITI YA DIPHUPUTSO TSA DIPHOOFOLO LE DIMELA

Phemiti ena e ntshitswe ho latela Molawana wa 12 ya Melawana ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela, ho fihlella mehlodi le karolelano ya melemo

1. Lebitso la motho ya tshwereng phemiti:

2. Aterese ya moaho/lebokose la poso, mohala, fekese le aterese ya e-meile: _____

3. Lebitso la motho ya ikarabellang diphuputsong tsa diphoofolo le dimela (haebe le fapane le la ya tshwereng phemiti): _____

4. Hlakisa palo ya ba tshwereng phemiti kapa motho ya ikarabellang diphuputsong tsa diphoofolo le dimela:

5. Haebe kopo e ne e kopanetswe, fana ka mabitso a batho ba bang ba entseng kopo:

6. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana le batho ba bang bohle ba entseng kopo: _____

7. Lebitso le dintlha ka botlalo tsa ho buisana le moamohedi wa thepa e hlahang kante: _____

8. Mofuta wa phemiti: Phemiti ena e dumella motho ya tshwereng phemiti ho sebedisa le ho romella kante mehlodi ya tlhaho ya botala e latelang, maikemisetso e le ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela ho sebediswa palo e totobaditsweng ya mehlodi e bokeleditsweng ya tlhaho ya botala dibakeng tse boletsweng ka fatshe mona:

Mofuta wa phoofolo/semela	Lelapa, sehlopha kapa letswalla (mabitso a saense le a tlwaelehileng) (ha ho kgoneha)	Mokgwaoo e tla romelwa ka ona kante	Palo/Bongata (Hlakisa haebe ho nale moedi o sa lokelwang ho tshelwa wa palo ya mehlala e nkuwang)	Sebaka sa thomellontle	Sebaka moo e hlahang teng	Dintlha ka botlalo ka sebaka seo di tla fumanwa ho sona (Dipalopalo tsa GIS haebe ho kgoneha)

9. Nako eo phemiti e e balletsweng ho sebetsa ka yona: Phemiti ena e tla sebetsa ho fihlela mohla _____.

10. Ditumellano tsa karolelano ya melemo hammoho le ditumellano tsa ho suthisa disebediswa: Phemiti ena e tlamehile ho balwa hammoho le ditumellano tsa karolelano ya melemo le ditumellano tsa ho suthisa disebediswa tseo ba nang le kabelo ba dumellaneng ka tsona tse lebeletsweng ho hlaha karolong ya 82(1) ya Molao wa mofuta e fapaneng ya diphoofolo le dimela.

11. Maemo: Phemiti ena e ntshuwa ho latela maemo a latelang –

- 11.1. motho ya tshwereng phemiti ena o dumelletswe ho sebedisa mehlodi ya tlhaho ya botala maikemisetso a hae e le ana a latelang fela:_____
-
- 11.2. motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho ikamahanya le dipehelo tsohle tsa semolao bakeng sa nako eo a e dumelletseng semmuso ho sebedisa mehlodi ya tlhaho ya botala;
- 11.3. motho ya tshwereng phemiti ena ha a dumellwa ho suthisa disebediswa tsa tlhaho tsa botala tsa amanang le phemiti ena hore e sebediswe ke motho e mong pele a tsebisa mookamedi ya ntshang diphemiti ka ho mo ngolla mme tsena di tla etswa fela tlasa tumellano e ngotsweng e tshwereng dipehelo tsa phemiti hammoho le ditumellano dife kapa dife tse boletsweng seratswaneng sa 10;
- 11.4. motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho romela raporoto ya mosebetsi o tswelang pele mookameding ya ntshang diphemiti nakong ya selemo se le seng kamora ho ntshuwa ha phemiti le selemo se seng le se seng ho tloha moo.
- 11.5. haebe ho ba le basebedisani ba bang ba kenelang porojeke ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela tseo phemiti ena e ntshitsweng ka lebaka la tsona, motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho tsebisa mookamedi ya ntshang diphemiti ka ho mo ngolla.
- 11.6. ditjhelete tsohle tselokelang ho lefuwa ba nang le kabelo ho latela tumellano ya karolelano ya melemo di tlamehile ho kengwa Letloleng la Terasete ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela ho latela karolo 85(1) ya Molao; hape
- 11.7. motho ya tshwereng phemiti o tla nka boikarabelo ba ditjeo tsa ho kena dipakeng kapa kalafong ya sefutho seo diphuputso tsa diphoofolo le dimela se bileng le sona tikolohong ho latela karolo 28 ya Molao wa Naha Taolong ya Tikoloho, 107 wa 1998; hape

11.8. ho ka kenngwa maemo a tlatsetso mona_____

11.9. _____

E saennwe ke Letona la Ditaba tsa Tikoloho le Bohahlaodi

Tshaenelo

Mohla

TLATSETSO YA 6

PHEMITI YA THOMELLONTLE MAIKEMISETSO E LE HO TSAMAISA DIPHUPUTSO TSE DING EMPA E SENG TSA DIPHOOFOLO LE DIMELA

Phemiti ena e ntshitswe ho latela Molawana wa 13 ya Melawana ya Diphuputso tsa diphoofolo le dimela, ho fihlella mehlodi le karolelano ya melemo

1. Lebitso la motho ya tshwereng phemiti:

2. Aterese ya moaho/poso ya motho ya tshwereng phemiti, mohala, fekese le aterese ya e-meile: _____

3. Lebitso la motho ya ikarabellang diphuputsong tsa diphoofolo le dimela (haebe le fapane le la motho ya tshwereng phemiti): _____

—

4. Nomoro ya boitsebiso ya motho ya tshwereng phemiti kapa motho ya ikarabellang diphuputsong tsa diphoofolo le dimela:

5. Haebe kopo e ne e kopanetswe, fana ka mabitso a batho ba bang ba entseng kopo:

6. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana le batho bohle ba entseng kopo: _____

7. Lebitso le dintlha ka botlalo tsa moamohedi wa thepa e hlahang kantle:

8. Mofuta wa phemiti: Phemiti ena e dumella motho ya e tshwereng ho romella kantle mehlodi ya tlhaho ya botala ka maikemisetso a ho tsamaisa diphuputso tse ding empa e seng tsa diphoofolo le dimela.

Mofuta wa phoofolo/semela	Lelapa, sehlopha kapa letswalla (mabitso a saense le a tlwaelehileng) (ha ho kgoneha)	Mokgwa oo e tla romelwa ka ona kantle	Palo/Bongata (Hlakisa haebe ho nale moedi o sa lokelwang ho tshelwa wa palo ya mehlala e nkuwang)	Sebaka sa thomellontle	Sebaka moo e hlahang teng	Dintlha ka botlalo ka sebaka (Dipalopalo tsa GIS haebe ho kgoneha)

9. Nako eo phemiti e e balletsweng ho sebetsa ka yona: Phemiti ena e tla sebetsa ho fihlela mohla _____.

10. Maemo: Phemiti ena e ntshuwa ho latela maemo a latelang –

10.1. mehlodi ya tlhaho ya botala e amanang le phemiti ena e ka sebediswa fela maikemisetso a boletsweng mona mme e se be diphuputso tsa kgwebisano:

10.2 motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho ikamahanya le dipehelo tse ding tsohle tsa molao bakeng sa ho bokelletsa le thomellontle ya mehlodi ya tlhaho ya botala;

10.3 mehlodi ya tlhaho ya botala e amanang le phemiti ena e ke ke ya sebedisetswa ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela

- 10.4 motho ya tshwereng phemiti o tla nka boikarabelo ba ditjeo tsa ho kena dipakeng kapa kalafong ya sefutho seo diphuputso tsa diphoofolo le dimela se bileng le sona tikolohong ho latela karolo 28 ya Molao wa Naha Taolong ya Tikoloho, 107 wa 1998; hape
- 10.5 motho ya tshwereng phemiti ha a dumellwa ho fetisetsa mehlodi ya tlhaho ya botala mothong e mong ntle le ho tsebisa mookamedi ya ntshang diphemiti ka ho mo ngolla mabapi le phemiti ena ya thomellontle mme tsena di tla etswa tlasa tumellano e ngotsweng e jereng melao e sa tlameng ho feta e ntseng e sebediswa ke ya tshwereng phemiti eo. Mookamedi ya ntshang diphemiti a ke ke a fana ka tumello haebe motho e mong o tla sebedisa mehlodi bakeng sa diphuputso tsa diphoofolo le dimela;
- 10.6 motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho romela raporoto ya tshebetso mookameding ya ntshang diphemiti ka la _____ kapa ka lehlakoreng le leng, nakong ya selemo se le seng ho tloha mohla ho neng ho ntshuwa phemiti eo (phumola eng kapa eng e sa hlokeheng). Kamorao ho moo, motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho romela raporoto ya tshebetso selemo se seng le se seng kapa ka lehlakoreng le leng ka la _____ (phumola eng kapa eng e sa hlokeheng);
- 10.7 haebe ho ba le basebedisani ba bang ba kenelang porojeke ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela tseo phemiti ena e e ntsheditsweng, motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho tsebisa mookamedi ya ntshang diphemiti ka ho mo ngolla.
- 10.8 maemo a mang a tlatsetso a ka nna a kengwa mona.

- 10.9 _____

E amohetswe ke Setho sa Lekgotla la Phetahatso le ikarabellang Ditabeng tsa Tikoloho

Tshaenelo

Mohla

TLATSETSO YA 7

TUMELLANO YA HO SUTHISA DISEBEDISWA

Dintlha tsa bohlokwa:

1. Tumellano ena e tlamehile ho ba mahareng a ya etsang kopo ya phemiti le mang kapa mang ya nang le kabelo ya hlwauweng ho fana ka mehlodi ya tlhaho ya botala ho latela Melawana.
2. Haebe ho na le ba nang le kabelo ba fetang bonngwe, ho tlamehile ho be le tumellano e ka thoko le motho ka mong ya nang le kabelo.
3. Haebe ho fanwe ka sebaka se haellang foromong ena, ho ka kenyeletswa ditsebiso tse ding ka tsela ya tlatsetso. Ka lehlakoreng le leng, mekgatlo e ka kgetha ho sebedisa diforomo tsa yona tse nang le sebaka se lekaneng bakeng sa Molawana ka mong, ha fela diforomo tseo di latela sebopeho sa kakaretso sa foromo ena.
4. Mekgatlo e teng tumellanong ena e tlamehile ho saena tumellano dibakeng tseo ho fanweng ka tsona mme ba saene leqephe le leng le le leng la tumellano, ho kenyeletswa ditlatsetso dife kapa dife.

Mekgatlo e teng tumellanong

1. Baamohedi ba mehlodi ya tlhaho ya botala, haebe moamohedi e le motho wa molao:

1.1. Lebitso la mokgatlo kapa

boemedi: _____

1.2. Nomoro ya Boingodiso ya mokgatlo kapa

boemedi: _____

1.3. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana le mokgatlo kapa boemedi (ho kenyeletswa lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

1.4. Lebitso la motho eo ho ka buisanwang le yena mokgatlong kapa boemeding (hokela khopi ya ID e tiiseleditsweng semmuso):

1.5. Maemo a motho eo o ho ka buisanwang le yena:

2. Moamohedi wa mehlodi ya tlhaho ya botala, haebe moamohedi e le letswallwa la mona

2.1. Lebitso la moamohedi:

2.2. Nomoro ya boitsebiso ya moamohedi:

2.3. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana le moamohedi (ho kenyeletswa lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

3. Motho ya fanang ka tumello ya ho fihlella mehlodi ya tlhaho ya botala

8.1. Lebitso:

8.2. Maemo:

8.3. Haebe ho saenwa tumellano boemong ba boemedi, hlakisa lebitso la ya ka sehloohong:

8.4. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana (ho kenyeletswa aterese ya moaho/lebokose la poso, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

9. Mehloodi ya tlhaho ya botala

Mofuta, palo/bongata le mohlodi wa mehloodi ya tlhaho ya botala e amanang le tumellano ena ke –

Mofuta wa phoofolo/se mela	Lelapa, sehlopha kapa letswalla (mabitso a saense le a tlwaelehileng) (ha ho kgoneha)	Karolo ya phoofolo/se mela e tla bokeletswa	Palo/Bongata (Moedi wa palo/bongata ba mehlala e bokeletswang)	Dintlha ka botlalo ka sebaka seo di fumanwang ho sona(Dipalo palo tsa GIS haebe ho kgoneha)

10. Mehloodi ya tlhaho ya botala e sebedisetswang ha jwale -

Mesebetsi ya jwale eo mehloodi ya tlhaho ya botala e bokeletswang e ka ba e latelang -

11. Sepheo sa thomellontle (haebe ho tshwanetse)

Mehlodi ya tlhaho ya botala e tla romelwa kantle sepheo e le se latelang –

12. Mekgatlo e meng

Moamohedi a ka fana fela ka mehlodi ya tlhaho ya botala eo e jwalo kapa mefuta ya sehlopha sa phoofolo/semela seo ho mekgatlo e meng ho latela maemo a latelang (tlatse dintlha ka botlalo ka fatshe) -

Moamohedi o dumela ho nka mehato efe kapa efe ya tshireletso ho thibela hore mehlodi ya tlhaho ya botala e wele matsohong a batho ba bang ba sa dumellwang semolao ho fumana mehlodi eo.

13. Tumellano yohle

Tumellano ena ke motheo tumellanong ena yohle mahareng a mekgatlo mabapi le ditaba tse hlahellang tumellanong ena mme ho se be le ditlatsetso, ho iphapanya kapa ho fedisa tumellano ena kapa ho tswa taolong ya ditokelo dife kapa dife tlasa tumellano ena. Sena se ke ke sa etsahala ho sebediswa matla afe kapa afe mme e ke ke ya amohelwa ntle le ha ho ngotswe ebile mekgatlo e amehang e saenetse diphetoho tse tumellanong ena.

Motho ya entseng kopo a saene phemiti ena: _____ **Mohla:**

Maemo a ya motho ya saenang:

Boemeding ba:

Tshaenelo ya motho ya fanang ka tumello ya ho fihlella mehlodi:

_____ **Mohla:** _____

Maemo a motho ya saenang:

Boemeding ba:

E dumetswe semolao ke Letona la Ditaba tsa Tikoloho le Bohahlaodi

Tshaenelo

Mohla

TLATSETSO YA 8
TUMELLANO YA KAROLELANO YA MELEMO

Dintlha tsa bohlokwa:

1. Tumellano ena e tlamehile ho ba mahareng a ya etsang kopo ya phemiti le mang kapa mang ya nang le kabelo ya hlwauweng ho fana ka mehlodi ya tlhaho ya botala ho latela Molao le Melawana.
2. Haebe ho na le ba nang le kabelo ba fetang bonngwe, ho tlamehile ho be le tumellano e ka thoko le motho ka mong ya nang le kabelo.
3. Haebe ho fanwe ka sebaka se haellang foromong ena, ho ka kenyeletswa ditsebiso tse ding ka tsela ya tlatsetso. Ka lehlakoreng le leng, mekgatlo e ka kgetha ho sebedisa diforomo tsa yona tse nang le sebaka se lekaneng bakeng sa Molawana ka mong, ha fela diforomo tseo di latela sebopeho sa kakaretso sa foromo ena.
4. Mekgatlo e teng tumellanong ena e tlamehile ho saena tumellano dibakeng tseo ho fanweng ka tsona mme ba saene leqephe le leng le le leng la tumellano, ho kenyeletswa ditlatsetso dife kapa dife.

1. Kopo ya phemiti haebe motho ya etsang kopo ke mohlanka wa semolao

1.1. Lebitso la mokgatlo kapa boemedi:

1.2. Nomoro ya boingodiso ya mokgatlo kapa boemedi:

1.3. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana le mokgatlo kapa boemedi (ho kenyeletswa lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile): _____

1.4. Lebitso la motho eo ho ka buisanwang le yena mokgatlong kapa boemeding:

1.5. Maemo a motho eo ho ka buisanwang le yena:

2. Kopo ya phemiti haebe motho ya etsang kopo ke letswallwa la mona

2.1. Lebitso la motho ya etsang kopo:

2.2. Nomoro ya boitsebiso ya motho ya etsang kopo:

2.4. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana le moamohedi (ho kenyeletswa lebokose la poso/aterese ya moaho, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

**3. Motho ya fanang ka tumello ya ho fihlella mehlodi ya tlhaho ya botala
(haebe ho tshwanetse)**

3.1. Lebitso:

3.2. Maemo: _____

3.3. Haebe o kena tumellanong ena maemong a boemedi, hlakisa lebitso la ya ka sehloohong:

3.4. Dintlha ka botlalo tsa ho buisana (ho kenyeletswa aterese ya moaho/lebokose la poso, mohala, fekese le aterese ya e-meile):

4. Setjhabana sa botala (haebe ho tshwanetse)

4.1. Tlhaloso ya setjhabana sa botala:

4.2. Lebitso la moemedi wa setjhabana sa botala ya tla saena tumellano ena boemong ba setjhabana sa botala: _____

4.3. Maemo a motho ya saenang:

4.4. Dintlha ka botlala tsa ho buisana (ho kenyeletswa aterese ya moaho/aterese ya poso, mohala, fekese le aterese ya e-meile) tsa moemedi wa setjhaba sa botala:

Ho tlamehile ho hokelwe qeto e entsweng ke setjhabana sa botala foromong ena. Qeto eo e tlamehile ho tiiseletsa hore moemedi eo wa setjhabana sa botala ya boletsweng ka hodimo o dumelletswa semolao ho saena tumellano ena boemeding ba setjhabana sa botala hape le hore setjhabana seo sa botala se tseba ka botlalo ka porojeke eo ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela mme se boela se dumela ho kena tumellanong ena ya karolelano ya melemo.

5. Mofuta le palo/bongata ba mehlodi ya tlhaho ya botala

Tumellano ena e amana le mehlodi ya tlhaho ya botala e latelang – (totobatsa mofuta wa mehlodi ka fatshe, palo/bongata ba mehlodi le sebaka kapa mehlodi moo disebediswa/mehlodi e tla bokeletswa kapa ho fumanwa teng)

Mofuta wa phoofolo/se mela	Lelapa, sehlopha kapa letswalla (mabitso a saense le a	Karolo ya phoofolo/se mela e tla bokeletswa	Palo/Bongata (Moedi wa palo/bongata ba mehlala e bokeletswan g)	Dintlha ka botlalo ka sebaka seo di fumanwang ho sona (Dipalopalo tsa GIS haebe ho
----------------------------	--	---	---	--

	tlwaelehileng) (ha ho kgoneha)			kgoneha)

6. Mehloidi ya tlhaho ya botala e sebedisetswang ha jwale

Mesebetsi ya jwale eo mehloidi ya tlhaho ya botala e bokeletswang e ka ba e latelang -

7. Maikemisetso a ho sebedisa mehloidi ya tlhaho ya botala

Mokgwa oo mehloidi ya tlhaho ya botala e tla sebediswa kapa ho fuputswa ka ona bakeng sa ho etsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela ke (hlakisa dintlha ka botlalo) –

8. Tshebediso ya tlhaho kapa tsebo (ha ho kgoneha)

Setjhabana sa botala se nang le kabelo tumellanong ena se tshwere tsebo ya setho e latelang ya mehloidi ya tlhaho ya botala kapa esale se sebedisa mehloidi ya tlhaho ya botala sethong ka mokgwa o latelang –

9. Karolelano ya melemo

Melemo e tla fapana haholo ha ho lekolwa ntlha ka nngwe, melemo e tla fapana ho tswa ka hore na ba nang le kabelo kapa setjhabana sa botala se fana ka tumello ya ho fihlella mehlodi ya tlhaho ya botala. Lenane le ka fatshe le fana ka mehlala ya melemo ya ditjhelete le eo e seng ya ditjhelete e ka hlahellang diporojekeng tsa diphuputso tsa diphoofolo le dimela. Lenane la pele le motjheng hantle haholo haebe ya nang le kabelo tumellanong ena a fana ka tumello ya ho fihlella mehlodi ya tlhaho ya botala ha lenane la bobedi le le motjheng haebe ba nang le kabelo tumellanong ena ke setjhabana sa botala. Tshwaya boloko bo bong le bo bong bo tshwanelang tumellano ena mme o hlwaye ka fatshe hore na ke mang ya tshwanetsweng ke molemo ka mong le hore na molemo oo ke wa mofuta ofe mme o tla fihla hokae (fana ka ditokomane tse tshehetsang moo di hlokehang).

E tlatswe haebe ya nang le kabelo o fana ka tumello ya ho fihlella mehlodi ya tlhaho ya botala

Melemo eo e seng ya ditjhelete, melemo ya ditjhelete hammoho le 'mefuta e meng ya melemo'			
Kananelo ya mekgatlo e fanang ka tumello ya ho fihlella mehlodi		Mehlala ya divaochara le mekgatlo ya naha	
Diphetho tsa Diphuputso le dikhopi tsa dipampiri		Maaforikaborwa a kentseng letsoho diphuputsong	
Tshehetso bakeng sa tshireletso ya tikoloho		Ho fihlella disebediswa tsa matjhaba tse bokeletswang ke Maaforikaborwa	
Lenane la diphoofolo le dimela		Kananelo le ntshetsopele ya tsebo/tshebediso ya setho	

Thupelo le tshehetso ya baithuti		Diporojeke tsa ntshetsopele setjhabeng	
Ntshetsopele ya bokgoni ba saense		Thuto ya Tikoloho	
Ho suthisa disebediswa tsa thekenoloji		Ditefo	
Diphuputso tse Kopanetsweng		Matlotlo a bokeleditsweng	
Ditsebiso		Ditefo tse ntshuwang pele	
Disebediswa le metheo		Ditefo tsa diketsahalo tsa nako e fetileng	
Tse ding (totobatsa)		Melemo e meng ya ditjhelete (totobatsa)	
Tse ding (totobatsa)		Tse ding (totobatsa)	

E lokelwa ho tlatswa haebe ba nang le kabelo ke setjhabana sa botala

Melemo eo e seng ya ditjhelete, melemo ya ditjhelete hammoho le 'mefuta e meng ya melemo'			
Dipuisano tse tswellisang sepheo sa diphuputso tsa diphoofole le dimela, mekgwa ya tshebetso le tse fumanweng, di fetoletswe dipuong tsa selehae		Dikhopi tsa ditshisinyo, diraporoto le diphatlalatso	
Diphousetara tse bebofaditsweng le		Kananelo le ntshetsopele ya	

ho phatlalatswa, dibukanatataiso, dipampiri tsa dithekiso hammoho le ditokomane tse ding di fetoletswe dipuong tsa selehae		tsebo/tshebediso ya setho	
Diphatlalatso tsa bongodi bo kopanetsweng		Ho fana ka mehlala ya mehlodi	
Ho fihlella ditsebisiso tsa diphuphutso		Dithuso tsa ditjhelete bakeng sa ntshetsopele hammoho le diporojeke tsa thuto ya tikoloho	
Dikhopi tsa ditshwantsho le maqephe a thuto		Ditefo (mohlala, bakeng sa ho iteanya le ditsebi, bathusi, batataisi, disebediswa le metheo)	
Ho kenyeletswa ha batho ba selehae diphuputsong le bathusi hammoho le ba fanang ka mehlodi		Matlotlo a bokeleditsweng	
Thupello ya batho ba selehae ka mokgwa o tshwanetseng wa saense, wa semolao hammoho le ditabeng tsa tsamaiso		Ditefo tse ntshuwang pele	
Tshehetso ya disebediswa le metheo		Ditefo tsa diketsahalo tsa nako e fetileng	
Kopanelo le ho ba banga ba ditokelo tsa disebediswa dife kapa dife tsa mahlale		Melemo e meng ya ditjhelete (totobatsa)	
Tse ding (totobatsa)		Tse ding (totobatsa)	

10. Ditefo tsa melemo

Ditjhelete tsohle tse fumanwang ka lebaka la tumellano ena mme di lokela ho lefuwa mekgatlo ofe kapa ofe o teng tumellanong ena di tlamehile ho kenngwa Letloleng la Terasete ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela.

11. Tekolo botjha ya tumellano

Tumellano ena e tla lekolwa botjha nako efe kapa efe e boletsweng mona _____ **(tlatsa nako ya tshebetso eo ho dumellanweng ka yona)**, sepheo e le ho lokisa tumellano haebe ho hlokeha. Kgwedi pele ho tekolo botjha e nngwe le e nngwe, motho ya tshwereng phemiti o tlamehile ho phahlolla/fana ka ditsebiso le disebediswa dife kapa dife tse ntjha tse mabapi le diphuputso tsa diphoofolo le dimela ho bohle ba nang le kabelo ho dumella bao ba nang le kabelo ha ho lekolwa botjha e le hore le bona ba tle ba phehise ba na le tsebo e itseng.

12. Ditaba tse ding

Ditaba dife kapa dife tse teng kapa maemo ao mekgatlo e teng tumellanong ena e lakatsa ho e rekota di ka hokelwa tumellanong ena e le tlatsetso.

Khopi ya tumellano ena e tlamehile ho romelwa ho Molaodikakaretso wa Lefapha la Ditaba tsa Tikoloho le Bohahlaodi nakong ya kwedi e le nngwe kamora hore ho phethelwe tumellano eo.

Tumellano ena e theha tumellano yohle e mahareng a mekgatlo mabapi le ditaba tsa tumellano ena mme ho se na ditlatsetso, ho iphaphanya kapa ho fedisa tumellano ena kapa ho kgeloha ditokelong dife kapa dife tlasa tumellano ena mme tseo tsohle di ke ke tsa etswa ka kगतello efe kapa efe ntle le ha mekgatlo e teng tumellanong ena e ngotse fatshe ya ba ya saenela tumellano ena.

Motho ya tshwereng phemiti a saene: _____ **Mohla:**

Maemo a motho ya saenang:

Boemeding ba :

E tiiseleditswe ke boemedi ba semolao, haebe ho hlokeha

Lebitso la boemedi ba semolao:

Tshaenelo ya mohlanka ya dumeletsweng semolao ho hlaha boemeding ba molao: _____ **Mohla:** _____

Tshaenelo ya motho ya dumelang hore ho ka fihlelwa mehlodi ya tlhaho ya botala: _____ **Mohla:** _____

Maemo a motho ya saenang:

Boemeding ba:

Tshaenelo ya moemedi wa setjhaba sa botala:

_____ **Mohla:** _____

Maemo a motho ya saenang:

Boemeding ba:

E dumetswe semolao ke Letona la Ditaba tsa Tikoloho le Bohahlaodi

Tshaenelo

Mohla

TSEBISO YA MELAO E SA AMEHENG

LEFAPHA LA DITABA TSA TIKOLOHO LE BOHAHLAODI

No. R....2008

TAOLO YA TIKOLOHO NAHENG: MOLAO WA MEFUTA E FAPANENG YA

DIPHOOFOLO LE DIMELA, 2004:

TSEBISO YA MELAO E SA AMEHENG HO LATELA KAROLO YA 86

Letona la Ditaba tsa Tikoloho le Bohahlaodi le tsebisa melao e sa ameheng ho tswa Kgaolong ya 6 ya Molao wa disebediswa tsa tlhaho tsa botala o hlakisitsweng Shejuleng e hoketsweng mona ho latela karolo ya 86 ya Taolo ya Tikoloho Naheng: Molao wa mefuta e fapaneng ya diphoofolo le dimela, 2004 (Molao No. 10 wa 2004),

Shejule

Ditlhaloso

1. Tsebisong ena, ntle le ha dikahare di hlakisa ka mokgwa o mong, lentswe kapa polelwana e fuweng tlhaloso Molaong wa mefuta e fapaneng ya diphoofolo le dimela kapa Melawaneng ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela, ho fihlella mehlodi le karolelano ya melemo e jere moelelo oo, hape le -

“Molao wa mefuta e fapaneng le diphoofolo le dimela” ho bolelwa Taolo ya Tikoloho Naheng: Molao wa mefuta e fapaneng ya diphoofolo le dimela, 2004 (Molao No. 10 wa 2004);

“motho ya etsang diphuputso tsa diphoofolo le dimela” ho bolelwa letswalla kapa motho eo ka molao a amehang bohatong ba kgwebisano porojekeng ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela;

“tshebediso ya lapeng” ho bolelwa tshebediso ya mehlodi ya tlhaho ya botala bakeng sa ho ja kapa ditshebediso tse ding tsa setho mme ho qhelelwa ka thoko ntshetsopele ya dihlahiswa tse ntjha bakeng sa kgwebisano kapa ho di sebedisa diindasetering e le tsona fela kapa ka kopanelo le mekgatlo e meng;

“mehlodi ya tlhaho ya botala ya kantle” ho bolelwa mehlodi ya tlhaho ya botala e hlahang pokeletsong tse kantle ho sebaka sa tsona sa tlhaho;

“bophelo bo hlaha” ho kenyetswa diphoofolo tse nyantshang, dinonyana, dihahabi, mefuta ya dinqanqane, matlameku, tlhapi le dimela.

Tse sa ameheng

2. Diketsahalo tse na tse latelang tse amanang le mehlodi ya tlhaho ya botala ha di angwe ke Kgaolo ya 6 ya Molao –

- 2.1. diphuputso tse ding empa tseo e seng tsa diphoofolo le dimela, le teng ha diphuputso tseo di tsamaiswa ka hara meedi ya Aforikaborwa mme diphuputso tseo di sa tsamaiswe ka maikemisetso a kgwebisano kapa tshebediso ya diindaseteri;
- 2.2. thomellontle ya mehlodi ya tlhaho ya botala ya kantle ho sebaka sa tsona sa tlhaho sepheo e le ho etsa diphuputso tse ding ntle ho tsa diphoofolo le dimela, le teng ha motho ya romelang kantle a kenetse tumellano ya thomellontle mme a tsebisitse mookamedi ya ntshang diphemiti ka seo;
- 2.3. thekisetso ya dihlahiswa tsa kgwebisano tse rekuweng ho motho ya amehang porojekeng, le teng motho eo ya amehang porojekeng a ikamahantse le Melawana ya diphuputso tsa diphoofolo le dimela, ho fihlella disebediswa le karolelano ya melemo;
- 2.4. tshireletso, ho tswadisa, temo, ho suthisa, dithekisetso le tshebediso ya bophelo bo hlaha e sa lebiswang ntshetsopeleng le tlhahisong ya –
 - 2.4.1. dihlahiswa tse jwaloka dithethefatsi, dienezaeme tsa diindaseteri, metswako ya dijo, dinkgisamodate, dikosemetiki, metswako ya mebala le mekedikedi hammoho le metswako ya mero ya dijo; kapa
 - 2.4.2. mefuta e metjha ya dimela le dihlahiswa;
- 2.5. pokeletso, tshebediso, tlhahiso temong kapa kgwebisano ya mehlodi ya tlhaho ya botala bakeng sa tshebediso malapeng kapa bakeng sa ho iphedisa;
- 2.6. ho thusa ho potlakisa tswadiso, katiso kapa temo ya dimela tsa dipalesa bakeng sa batho ba jalang dipalesa lehaeng le matjhabeng hammoho le mebarakeng ya dijalo e ntseng e sebetsa;
- 2.7. diketsahalo tsa diphoofolo tsa metsing kapa tlhahiso ya mawatleng tse kenyeletsang metsi a foreshe le ditlhahiso tsa mawatleng tse thusang ka tlhahiso bakeng sa ho ja.

